

cijena 1.5 EUR

petak, 2. februar 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1424 godina XXIX

drugo lice optužnice

POSTOJI LI DOGOVOR KATNIĆ - DIKIĆ

**plan za
obalu rijeke
KASARNIZACIJA
MORAČE**

**intervju: Iordan zafranović
ZBOG TUĐMANA
SAM GODINAMA BIO
ČOVJEK BEZ BIOGRAFIJE**

FOKUS**DRUGO LICE OPTUŽNICE:**

Postoji li dogovor Katnić-Dikić (Zoran Radulović) 8

DANAS, SJUTRA

Jeftino k'o život (Zoran Radulović) 11

MONITORING**LOKALNI IZBORI U BERANAMA I U ULCINJU:**DPS juriša svim sredstvima
(Tufik Softić/Mustafa Canka) 12**DPS U BORBI PROTIV LAŽNIH VIJESTI:**

Pitaj brata lažova (Miloš Bakić) 16

DEKLARACIJA O POMIRENJU PARTIZANA I ČETNIKA:

Opasna čitanja prošlosti (Milena Perović-Korać) 18

DRUŠTVO**EKSPLOZIJE U MOJKOVAČKOJ FABRICI „TARA“:**

Nemar plaćen životima (Dragana Šćepanović) 21

PLAN ZA OBALU MORAČE:

Kasarnizacija Podgorice (Predrag Nikolić) 24

INTERVJU**ZENEPA LIKA, PREDSEDNICA DRUŠTVA****DR MARTIN ŠNAJDER JAKOBI:**

Solana se drži na aparatima (Milena Perović-Korać) 32

OKO NAS**AKCIJA LIM, DVADESET ČETIRI GODINE KASNIJE:**

Državni zločin bez kazne (Veseljko Koprivica) 34

INTERVJU**LORDAN ZAFRANOVIĆ, FILMSKI REDITELJ:**Zbog Tuđmana sam bio čovjek bez biografije
(Veseljko Koprivica) 38**SVIJET****DAVOS I POSLIJE NJEGA:**

Gladan presitom nevjeroje (Milan Bošković) 42

INTERVJU**TIJANA TODOROVIĆ,****KOSTIMOGRAFINJA****I DIZAJNERKA:**Važno je da
kroz rad rastemo
(Miroslav Minić) 4626 januar 2018.
broj 1423.19 januar 2018.
broj 1422.

Priče o mogućem sporazumu specijalnog tužioca i optuženog generala srpske žandarmerije kolaju od Dikićevog hapšenja. „Da sam bilo šta znao oko kriminalne organizacije ja bih ispričao Specijalnom tužiocu“, govorio je Dikić na početku suđenja. Pa se sjetio da ponešto i zna. Da li će izlazak iz pritvora biti nagrada za promjenu iskaza

**STR
8-10**

DPS JURIŠA SVIM SREDSTVIMA

DPS se i na jugu u Ulcinju i na sjeveru u Beranama, bori da povрати vlast. Terenske metode su slične. Sila. Novac. Strah

STRANA 12

PITAJ BRATA LAŽOVA

Je li vijest kad neko nešto napiše na svom Facebook profilu, šta je lažno i ko treba da odluči o tome - možete se kladiti - neće biti pitanja koja će mučiti naše zakonodavce. Važno je da se sklepa nešto što će moći da se „provuče“ kao

praćenje evropskih trendova, a zapravo će poslužiti disciplinovanju po mjeri vlasti

STRANA 16

NEMAR PLAĆEN ŽIVOTIMA

Ovo je četvrta eksplozija u fabrici Tara u posljednje četiri godine, u kojima je 15 zaposlenih povrijeđeno, a dvoje umrlo. Više sagovornika *Monitora* tvrdi da je svemu kriv neodgovoran odnos menadžmenta fabrike, dok direktori Tare, ali i sindikalno rukovodstvo tvrde da je učinjeno sve da zaposleni budu što sigurniji

STRANA 21

DRŽAVNI ZLOČIN BEZ KAZNE

Zbog hapšenja, torture i kažnjavanja zatvorom rukovodstva i članova Stranke demokratske akcije niko nikad nije odgovarao iz crnogorske vlasti

STRANA 34

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika "Monitor" izašao je u Titogradu, 19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

**Glavni i
odgovorni urednik i
V.D. izvršni direktor:**
Esad Kočan

**Zamjenica glavnog
i odgovornog urednika:**
Milena Perović-Korać

Redakcija:
Veseljko Koprivica (šef deska), Zoran Radulović (ekonomija), Marijana Bojanić, Mustafa Canka, Tamara Kaliterna, Petar Komnenić, Milka Tadić-Mijović, Predrag Nikolić, Branka Plamenac, Nastasja Radović, Tufik Softić, Radmila Stojanović, Olivera Lakić
Miodrag Vukmanović

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefoni:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretpлата za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina 78 €. Sva obavještenja o pretplati možete dobiti na telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretpлата na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretpлата za inostranstvo na šest mjeseci
SAD.....USD 138
AUSTRALIJA.....AUD 230
EVROPA.....EUR 95
ŠVAJCARSKA.....SHF 161
Detaljnije informacije o pretplati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

REGISTROVAN PRVI SLUČAJ MALIH BOGINJA U CRNOJ GORI

DJEVOJČICA STABILNO, OČEKUJE SE JOŠ OBOLJELIH

Ove sedmice je u Podgorici registrovan prvi slučaj oboljenja od malih boginja. U pitanju je djevojčica stara 14 mjeseci koja je hospitalizovana u Institutu za bolesti djece pri Kliničkom centru Crne Gore (KCCG).

Direktor Instituta za javno zdravlje **Boban Mugoša** rekao je da ovo nije iznenađujuće zbog pada obuhvata vakcinisanih i apelovao na roditelje da vakcinišu svoju djecu. Napomenuo je da se morbili vrlo lako prenose respiratornim putem i rukama i dodao da se očekuje pojavljivanje novih slučajeva.

„Vakcina imamo dovoljno, spremni smo na ovo, svi su dobili vodič i uputstva. Ja se nadam da ćemo uspjeti da izolujemo problem na nivou porodice, ali to ne možemo garantovati“ kazao je Mugoša.

DZ ROŽAJE — VETO NA SPECIJALIZACIJU

NE MOŽE NA SPECIJALIZACIJU JER JE ŽENSKO

Doktorka Doma zdravlja u Rožajama nema mogućnost da izađe na intervju za specijalizaciju iz interne medicine, jer je direktor te ustanove **Hajran Kalač** stavio veto zbog toga što je u pitanju ženski kandidat, saopštili su iz Sindikata doktora medicine (SDM).

Iz SDM su naveli su da su članovi komisije usmeno informisali kandidatkinju da ne može dobiti specijalizaciju jer su sve koleginice u reproduktivnom periodu što bi uticalo na organizaciju službe. Muški ljekar je, kako tvrde iz Doma zdravlja, potreban zbog stalne pripravnosti od 24 sata i teških vremenskih uslova koji vladaju u Rožajama.

Predsjednica SDM **Milena Popović-Samardžić** uputila je primjedbu direktoru Kalaču, u kojoj naglašava da je konkurs, obavljen 29. septembra i 1. oktobra bez obrazloženja povučen 26. oktobra.

U primjedbi se navodi i da je riječ o povredi osnovnih ljudskih prava garantovanih Ustavom.

Kalač je odgovorio da su navedene informacije netačne i da je interes ustanove da zapošljava, edukuje i zadrži mladi kadar. Što se tiče slučaja M.Z, direktor rožajskog Doma zdravlja kaže da je ona pozvana i da je bila na prioritarnoj listi, iako je bila na porodiljskom odsustvu. Međutim, Kalač nije obrazložio zbog čega je konkurs povučen.

ERSTE znači prvi.

“Najbolja banka u Crnoj Gori.” - The Banker, dio Financial Times Group

Nagradu je dodijelio The Banker, međunarodni finansijski časopis izdavačke grupacije Financial Times Group, na svečanosti održanoj u Londonu 7. decembra 2015.

SEDAMNAEST IZBJEGLICA IZ SIRIJE UPLOVILO U CRNU GORU

KRAJNI CIJL ŠVEDSKA I NJEMAČKA, U CG „NEMA USLOVA ZA PRIHVATLJIV ŽIVOT“

Sedamnaest izbjeglica iz Sirije, Maroka, Jemena, Avganistana i Pakistana uplovilo je italijanskom ribaricom *Erica* u luku Zelenika.

Izbjeglice, među kojima su četiri žene i troje djece, objasnili su da su se iz Splita uputili u Italiju gumenim čamcem, ali se on ošteti, pa im je posada italijanskog broda pritekla u pomoć. Krajnja odredišta su im, kako kažu, Švedska i Njemačka, a u Crnoj Gori ne planiraju da se zadrže jer nema uslova za prihvatljiv život.

Uprava pomorske sigurnosti primila je poziv sa ribarice *Erica* koja je tražila pomoć oko pristajanja u crnogorsku luku jer prevozi 17 lica i prijeti im opasnost od potopljanja. O ovome su obavješteni službenici Sektora granične policije Regionalnog centra granične policije *Jug*.

Na senzorima crnogorskih službi italijanski brod je prvi put detektovan na udaljenosti od 30 milja od obale, nakon čega je preko AIS trackinga utvrđeno da je prema obali krenuo iz pravca Otrantskih vrata, na ulazu u Jadransko more.

Pretpostavlja se da se *Erica* cijelo vrijeme kretala brzinom četiri do šest čvorova, što vodi do zaključka da se brod nije zaustavljao zbog uobičajenih ribarskih aktivnosti, te se dovodi u pitanje kako je posada pokupila izbjeglice ako se plovilo nije zaustavljalo.

Iz Uprave policije saopštili su da su lica prihvaćena i medicinski zbrinuta, a ispitivanje posade i italijanske ribarice tek predstoji.

Za karcinom dojke postoji tretman koji ne ostavlja nikakve tragove.
PREVENCIJA.

f Za nju

CRNA GORA U BORBI PROTIV RAKA DOJKE

JEDAN CILJ. POBIJEDITI RAK DOJKE!

PRAVA PRIČA
Kamp kampanje prevencije

ERSTE Bank Addiko Bank

Gracija METROPOLIS VAPOR

MINIMALAC NA DNEVNOM REDU

SDP POKRENUO PETICIJU O POVEĆANJU MINIMALNE ZARADE

Predsjedništvo Socijalnog savjeta donijelo je odluku da se na narednoj sjednici razmatra inicijativa Unije slobodnih sindikata i SDP-a o povećanju minimalne zarade od 193 eura na 250, što je polovina prosječne zarade. Razmatraće se i inicijativa Unije poslodavaca o smanjenju dažbina koje plaćaju na bruto zaradu zaposlenog i dva predloga zakona o radu, i o zaštiti i zdravlju na radu.

SDP i Unija slobodnih sindikata još od juna traže održavanje sjednice na kojoj bi se raspravljalo o povećanju minimalne zarade koja je najmanja u regionu. Iznosi 193 eura i nije mijenjana već pet godina. Unija poslodavaca traži smanjenje opterećenja na zaradu, koje je u regionu najveće, te na minimalnu zaradu od 193 eura poslodavci plaćaju oko 130 eura poreza i doprinosa.

Krajem prošle godine je iz Ministarstva finansija saopšteno da su ovi zahtjevi neprihvatljivi, a aktivisti SDP-a su ove sedmice počeli da prikupljaju potpise za peticiju o povećanju minimalne zarade, koja se takođe nalazi i sajtu ove partije.

HETA ASSET RESOLUTION

Poslovna zgrada u Baru na izuzetnoj lokaciji 2690 m²

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me

ODBAČENA PRIJAVA PROTIV FILIPA VUKOVIĆA ZBOG ZASTARJELOSTI

BJEKOVIĆ: OGORČEN SAM POSTUPKOM TUŽILAŠTVA

Osnovno državno tužilaštvo u Pljevljima donijelo je odluku da zbog zastarjelosti odbaci prijavu protiv bivšeg gradonačelnika Pljevalja **Filipa Vukovića** (DPS) i nekadašnjeg sekretara za finansije **Mustafe Klepa** (DPS), koju je 2012. godine podnijela Unutrašnja revizija Opštine Pljevlja zbog navodne zloupotrebe službenog položaja i nesavjenog rada.

Tužiteljka **Sanja Golubović**, koja je donijela ovu odluku, navodi da Opština ima pravo da gonjenje protiv Vukovića i Klepa preduzme u roku od trideset dana od prijema rješenja o odbacivanju prijave.

Prije podnošenja tužbe Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju Opština može da podnese pritužbu kojom bi zahtijevala preispitivanje rješenja o odbacivanju krivične prijave. Međutim, s obzirom na to da lokalnu vlast čine DPS i koalicioni partneri, mala je vjerovatnoća da će se ovo desiti.

U obrazloženju rješenja piše da je krivična prijava protiv Vukovića i Klepa vraćena iz Specijalnog tužilaštva 25. januara radi ocjene da li se u radnjama prijavljenih stiču zakonska obilježja krivičnog djela – nesavjestan rad u službi, a sutradan je tužiteljka odlučila da odbaci prijavu zbog zastarjelosti.

Golubovićeva je u rješenju navela da su radnje za koje se osumnjičeni terete preduzimane u periodu od 2001. do 2011. godine, odnosno prije više od pet godina, te je prema tome ocijenila da za ovaj slučaj nastupa zastarjelost krivičnog gonjenja. Ona nije navela koje su izviđajne radnje preduzete od strane tužilaštva za skoro šest godina bavljenja ovim predmetom.

Šef službe za Unutrašnju reviziju **Boško Bjeković**, koji je potpisao obrazloženje prijave, rekao je da je ogorčen postupkom tužilaštva, te da je ovaj predmet namjerno pušten da zastari.

„Po zakonu, tužilaštvo je bilo u obavezi da u roku od šest mjeseci preduzme mjere da utvrdi ako postoji odgovornost ili protiv mene preduzme mjere ako nisam dao tačne informacije. Dostavio sam nalaz revizorske kuće, a oni ništa po tome nisu preduzeli”, kazao je Bjeković.

posjetite nas na
www.monitor.co.me

UČENICI Srednje mješovite škole "Ivan Goran Kovačić" iz Herceg Novog učestvuju na regionalnom takmičenju srednjih škola, koje se već 15 godina održava u okviru Sajma turizma u Ljubljani. Hercegnovska škola jedna je od 44 škole na takmičenju *Više znanja znanja za bolji turizam*. Po drugi put su jedini predstavnici Crne Gore.

„Ove godine je tema *Kultura i turizam*, jer je 2018. proglašena godinom kulturnog turizma. Školu predstavlja pet učenika: Katarina Seferović, Andrea Pešić, Anđela Šiljegović, Valentina Bojanić i Tatjana Nakićenović, a mentorka im je Ksenija Odalović.

One su napravile video prezentaciju grada, u kojem su objedinjene najatraktivnije lokacije Herceg Novog. Štand je u ambijentalnom duhu Starog grada, s tvrđavama i Trgom Belavista, a učenice će predstaviti razne periode u razvoju grada.

PLUS

CRNOGORSKI GITARISTIČKI DUO Goran Krivokapić i Danijel Cerović otvorio je koncertom u dvorani kraljevskog konzervatorijuma *Prins Klaus* prvi međunarodni *European Concerto Guitar Competition*, koji se održava u Groningenu u Holandiji. Članovi dua, će uz ostale eminentne izvođače

i pedagoge biti članovi žirija koji će ocjenjivati 50 mladih gitarista iz čitavog svijeta.

N a k o n H o l a n d i j e , c r n o g o r s k i gitaristički duo, koji je prepoznat kao jedan od vodećih i najinventivnijih

ansambala za klasičnu gitaru na međunarodnoj sceni danas, očekuju nastupi na festivalima i u prestižnim dvoranama u Kanadi, SAD-u, Turskoj, Južnoj Koreji i Kini, a održaće i niz predavanja i masterklasova na univerzitetima širom svijeta.

Kako je najavljeno, duo Krivokapić i Cerović u nastavku sezone nastupiće u Belgiji, Holandiji, SAD-u, Kanadi, Norveškoj, Turskoj i Njemačkoj, gdje će se predstaviti na prestižnim festivalima, na resitalima i koncertima sa različitim orkestrima.

TUČA dvaju učenika osmog razreda OŠ "Radojica Perović" u Podgorici bila je razlog za reakciju interventne jedinice policije. Fizički obračun dvojice učenika, kako piše CdM, prijetio je da preraste u obračun imeljudva odjeljenja.

Prema riječima učenika škole koji su posmatrali sukob vršnjaka, rasprava i čarke između dva dječaka su počele u dvorištu, a završile se razmjenom udaraca kod zgrade pored škole. Djeca su se razbjježala čim je stigla interventna jedinica policije.

Direktorica OŠ *Radojica Perović* Mirjana Bošković kazala

je za „Dan“ da ne zna šta se dogodilo između učenika jer su stariji đaci uredno napustili učionice nakon prve smjene. „Ništa još ne znamo osim da su se pripadnici policije interesovali za taj događaj. U školi je sve mirno i nastava se odvija po planu. Vidjećemo šta se dogodilo“, kazala je direktorica. Odlično smo izgradili *Školu bez nasilja*.

MINUS

BRANIMIR GVOZDENOVIĆ, potpredsjednik Skupštine Crne Gore smatra da parlament ima veću snagu i kredibilitet nego u prethodnom periodu.

Gostujući u emisiji *Argument* na Televiziji *Pink M*, on je kazao da su se zakoni nekada čekali po nekoliko godina, što sada nije slučaj.

„Donijeli smo manje od 140 zakona, organizovali preko 30 sjednica, a iste su ispraćene sa 250 odbora koji efikasno rade svoj dio posla u dobroj komunikaciji sa Vladom. Imamo jasne programe i realizujemo svoj posao. Nikad u komunikaciji sa predstavnicima međunarodne zajednice nijesam mogao čuti da je naš rad neefikasan“, kazao je Gvozdenović.

Kad se malo bolje razmisli, poslanici vladajuće većine mogli bi da se dogovore i da sve te procedure pojednostave i ubrzaju. Sastanu se poslije sjednice Vlade, kažu „amin“ i gotovo.

Postoji li dogovor Katnić – Dikić

Priče o mogućem sporazumu specijalnog tužioca i optuženog generala srpske žandarmerije kolaju od Dikićevog hapšenja. „Da sam bilo šta znao oko kriminalne organizacije ja bih ispričao Specijalnom tužiocu“, govorio je Dikić na početku suđenja. Pa se sjetio da ponešto i zna. Da li će izlazak iz pritvora biti nagrada za promjenu iskaza

(Ne) očekivan obrt na suđenju za pokušaj terorizma/državni udar u Podgorici.

Jedan od optuženih, penzionisani general srpske žandarmerije **Bratislav Dikić** otpustio je advokate, pa se „prisjetio“ do sada nepoznatih detalja njegovih razgovora sa svjedokom saradnikom **Aleksandrom Sindelićem** i *pokajnikom* **Mirkom Velimirovićem** (tzv. vojvoda Paja). Tako smo - nakon petnaest mjeseci negiranja bilo kakve veze sa organizacijom koju su formirali Sinđa (A. Sindelić) i Edi (optuženi **Eduard Šišmakov**, „ruski nacionalista“, odnosno agent tajne službe) – dobili Dikićevo priznanje da je na drugom sastanku sa Sindelićem – da li i nakon *druge ture* čašćavanja Edijevim novcem(?) – „odlučio da obide taj protest i da mu podršku“.

I do sada je bilo manje-više jasno da se Bratislav Dikić u Crnoj Gori nije obreo iz turističkih razloga.

Makar zdravstveni i vjerski turizam bili visoko kotirani na njegovoj i listi prioriteta njegovog adutanta *Nikole* (optužena **Kristina Hristić**). Zato se ni najavi Dikićevog, za sada samo neformalnog, priznanja krivice u prvom trenutku nije pridavala velika važnost. Ali?

Pravu *bombu* u sudnici **Suzane Mugoše**, optuženi Dikić je aktivirao potvrđujući naum nasilnog zauzimanja Skupštine Crne Gore. Toga se, tvrdi, prisjetio slušajući iskaz Aleksandra Sindelića, precizno, dio u kome *Sinđa* pominje navijačke grupe koje je nakada organizovao. „Negdje na rastanku našeg trećeg sastanka mi je (Sindelić – prim. *Monitora*) onako usput, kroz šalu i smijeh kazao da lideri opozicije planiraju ulazak u Skupštinu“, sjetio se ili dosjetio Dikić prošle nedjelje. Pa još citira razgovor s kraja ljeta prethodne godine. Kao kaže njemu Sindelić: „Ma neće tu biti nikakvih sukoba. Oni će kao

navijači na utakmici da se poguraju sa obezbjeđenjem i uđu u Skupštinu“. Jedinstven slučaj da bivši (i budući) zatvorenik taktički edukuje i obučava penzionisanog generala.

Pošto je pomenio „šalu i smijeh“ nije bilo neočekivano kada se Dikić dosjetio pa potom u sudnici obznanio kako ga je neki od 30 hiljada Fejsbuk prijatelja pitao dolazi li u Crnu Goru na proteste sa liderima opozicije. A on, iskren i naivan, potvrdio. „Imao sam problem sa tim telefonima i već kad sam stigao u Podgoricu u subotu (15. oktobar 2016. – prim. *Monitora*), preko Fejsbuka sam Sindeliću pustio poruku - sliku sa novinama na stolu - i napisao ‘ajd’ nek dođu ti prijatelji’ misleći na lidere opozicije i na te ljude u Crnoj Gori iz Srbije da se vidimo i da mi donesu jedan telefon“.

Nije trebalo predugo čekati da nam Dikić razriješi eventualnu dilemu: ko su bili pomenuti *lideri opozicije*. „Kad sam se vidio sa Mirkom Velimirovićem ispred *Delta* sitija pružio mi je taj neki telefon, koji ovdje nisam mogao ni da prepoznam... Padala je kiša i ja sam ga stavio u džep. On je (Velimirović – prim. *Monitora*) u tom momentu meni rekao: ‘Meni je Sinda rekao da se tebi javim da nas organizuješ za ovaj protest – nešto je rekao – DF-a, tako. To mi tada ništa nije značilo, realno“.

Dobar režiser bi u tom trenutku gledaocima koji suđenje prate u direktnom TV prenosu ponudio krupni kadar glavnog specijalnog tužioca **Milivoja Katnića**. Pošto kamera nije slijedila naše želje, ostali smo uskraćeni za informaciju da li je Katnić, uz neizbježnu *šalu i smijeh*, čestitao sebi i svom kolegi **Saši Čadenoviću** na dobro obavljenom poslu. *Realno*. Pošto se u sudnici, izgleda, pojavio još jedan lik spreman da prstom upre u optužene čelnike DF-a i kaže: Čuo sam ja za vas!

Vidjećemo kako će sud vrednovati iskaz svjedoka saradnika, posebno dio „dokaza“ o učešću DF-a u onome što su spremali Edi, Sinda, Paja, Dika i družina. Primijetno je da je Sindelić

– iz dana u dan – pojačavao intezitet optužbi na račun lidera DF-a **Milana Kneževića i Andrije Mandića**.

Krenulo se od toga da mu je „Edi rekao“ kako se podgorička dešavanja planiraju na zahtjev DF-a. Potom je na račun DF-a stavljena izdaja. Mada je prema zvanično prezentovanoj verziji događaja „propjevao“ vojvoda Paja, nakon što je u džep stavio pozamašan iznos Edijevih eurića. Teško je ne primijetiti: Edi i njegovi

mogla donijeti njegovim korisnicima. Te je tako Milivoje Katnić dobio još jedan „slučaj“. I još jednog lidera DF-a (**Nebojšu Medojevića**) na optuženičkoj klupi.

Da se vratimo državnom udaru i iskazu svjedoka saradnika. Pošto je naručio državni udar imenovao uz dokaz - čuo sam, pa im potom spočitao *izdaju i prodaju* operacije (metodom zaključivanja: „nema ko drugi“) Sindelić je liderima

Bratislav Dikić je potvrdio da je kao plaćenik došao u Crnu Goru da pomogne nasilno zauzimanje Skupštine, pa se onda tužilaštvu požalio kako mu pritvorenici u Spužu dobacuju da je izdajnik i špijun. Umjesto očekivanog razumijevanja i priznanja

eventualni saveznici, pomagači ili finansijeri su Sindelića i plaćenike koje je on angažovao *hranili* eurima. Iako bi i na teritoriji Srbije i na teritoriji Rusije bilo svedjedno koju valutu koriste. Ako to nijesu dinari ili rublje. Isti ili neki drugi Rusi su, istovremeno, kampanju DF-a u Crnoj Gori finansirali – dolarima. Nesvjesni, valjda, brojnih problema koje bi konverzija tog novca u Crnoj Gori

DF-a probao da natovari i pokušaj sopstvenog ubistva. Iako je isprva, prema sopstvenom iskazu, strah za život dovodio u vezu sa svojim ruskim prijateljima. Posebno nakon što mu je Edi, na Kalemegdanu, tražio da mu vrati „mali crni telefon“ za koji je Sindelić zaključio da služi tome da Rusi mogu da ga prate. „Ja sam po dolasku kući pokupio sve stvari koje su ostale kod mene i novac i otišao u policiju gdje sam ispričao sve što znam i gdje sam predao stvari“.

Potom je stigao u Podgoricu (Vladinim avionom). Odmorio se. Razmislio. I tvrdi – a u isto će se zakleti i tužioci – sam, bez ičije pomoći shvatio da spisak političkih zavjerenika-izdajnika treba proširiti, uz Kneževića i Mandića, na **Slavena Radunovića**, Nebojšu Medojevića i „onog brka **Radulovića** (**Branko** – prim. *Monitora*). „To je osnovna postava za koju smatram da je izdala“, insistira Sindelić, „Za druge nisam siguran i neću da grešim dušu i da kažem bilo šta“. Svjedoku saradniku nije zasmetala

činjenica da mu Edi nije pominjao imena političara iz Crne Gore za čiji račun je, navodno, organizovao i finansirao propali pokušaj prevrata. Nije ga pokolebalo ni to što se nikada i nigdje nije sreo sa bilo kim od ljudi koje optužuje.

I zašto bi? Sindelić je na sudu demonstrirao visok stepen samouvjerenosti, čak i onda kada je osporavao lako provjerljive činjenice. Poput onih da je nekada robijao i u zatvoru u Spužu, da je protiv njega u Srbiji podnijet niz krivičnih prijava (napad na službeno lice i dezerterstvo, krivično djelo teška krađa – 11 krivičnih djela; razbojništvo – dva krivična djela; nelegalno posjedovanje oružja – dva krivična djela...), da je u Hrvatskoj izvršio ubistvo iz koristoljublja zbog čega je pravosnažno osuđen na višedecenijski zatvor... „Nikada se nisam bavio kriminalnim radnjama“, tvrdi Sind, objašnjavajući kako je *vojvodi Paji*, „kao Deda Mraz“, dao 30 hiljada eura da kupi 50 automatskih pušaka potrebnih za *hepening* u Podgorici.

Sve to je, makar zamalo, stvorilo sumnju: da li Sindelić, da oprostite, laže ili ima problema sa spoznajom stvarnosti. O čemu, ako je vjerovati zvaničnicima DF-a, postoji i sudsko-medicinska dokumentacija.

Ovo je samo dio problema zbog kojih se tužilaštvo moralo obradovati odluci Bratislava Dikića da prizna dio onoga što mu stavljaju na teret. A Dikić, nakon prisjećanja na razgovore koje je vodio sa Sindom i Pajom i optužbi na račun DF-a, kaže kako nije izvršio krivična djela koja mu se stavljaju na teret. „Ali moralno i lično sebe smatram krivim što sam sebe doveo u ovu situaciju. Ne možete više da me okrivite nego što ja sebe smatram krivim“.

Priče o mogućem sporazumu specijalnog tužioca Katnića i Dikića kolaju od njegovog hapšenja. Elektronski mediji bliski sudskim i izvršnim vlastima u jednom trenutku (10. i 11. novembra 2015) objavili su kako je sporazum već postignut. Dikić je, na početku suđenja, tvrdio kako su mu tužioci nudili slobodu

Sindelić je na sudu demonstrirao visok stepen samouvjerenosti i kada je osporavao lako provjerljive činjenice. Poput onih da je robijao i u zatvoru u Spužu, da je protiv njega u Srbiji podnijet niz krivičnih prijava, da je u Hrvatskoj pravosnažno osuđen zbog ubistva iz koristoljublja

u zamjenu za iskaz po njihovoj volji, prijeteci da će, ne bude li kooperativan, svu krivicu za planirane zločine svaliti na njega. „Da sam bilo šta znao oko kriminalne organizacije ja bih ispričao Specijalnom tužiocu“, rekao je tada Dikić. Ali on nema šta da prizna. Kad ono, sjetio se.

Čime je motivisan *obrt*?

Istog dana kada je Dikić trasirao put kojim bi se moglo kretati njegovo *oživljeno sjećanje*, **Dušan Jovović**,

njegov advokat po službenoj dužnosti, podnio je Višem sudu zahtjev da se njegovom klijentu ukine pritvor zbog lošeg zdravstvenog stanja. Nezvanično, iz Specijalnog državnog tužilaštva stigla je vijest da se neće protiviti tom zahtjevu. Takođe zbog „Dikićevog lošeg zdravstvenog stanja“. Nije valjda da su tek saznali ono o čemu, još od lanjskog 16. oktobra govore svi upućeni u slučaj državni udar: Dikić se liječi od kancera koji mu je otkriven mnogo prije partnerstva sa Sindelićem i družinom.

Da li slučajno, iz Spuža su do medija stigle nezvanične vijesti da je pritvoreni general „ponovo“ izgubio svijest, pao i udario glavu. A da ga zatvorenici provociraju, nakon što je promijenio iskaz.

Moglo bi se raspravljati o tome čime su motivisane eventualne prijetnje Dikiću. Čovjeku nesviklom na zatvorsko okruženje prvo bi moglo pasti na pamet da su pritvoreni – tradicionalno naklonjeni DPS-u – ljuti na njega što javno priznaje da je u Crnu Goru došao kao plaćenik, kako bi za račun opozicije osvajao Skupštinu a, možda, i fizički audio trenutno *najdražem sinu* naše domovine. Tu je i teza o „špijunima i izdajnicima“ i animozitetu koji zatvorsko okruženje gaji prema takvim osobama. Daleko iza toga došla bi na red pretpostavka o opasnosti koja Dikiću prijeti od opozicionih političara koje bi svojim iskazom mogao uvaliti u nevolju. Sve i da žele – a za to nema ni indicija a kamoli dokaza – da mu naude, pristalice DF-a ne bi mogle tu želju sprovesti u djelo u ZIKS-u, na teritoriji na kojoj DPS ima neprikosnovenu vlast.

Upravo stiže vijest da je sudsko vijeće odbilo predlog odbrane da se izvrši psihijatrijsko vještačenje svjedoka saradnika Aleksandra Sindelića. Moramo se, dakle, i dalje pretvarati kako je ono što se dešava u sudnici – normalno.

Zoran RADULOVIĆ

Jeftino k'o život

Piše: Zoran RADULOVIĆ

Nove žrtve u mojovačkoj fabrici oružja. Maksim Vujičić, jedan od dvojice radnika koji su početkom nedjelje teško povrijeđeni u eksploziji u fabrici *Tara*, podlegao je povredama. Njegov kolega Radovan Čobeljić bori se za život na VMA u Beogradu.

Fabrika je do daljnjeg zatvorena, saopštili su iz njenog menadžmenta.

Iz Vlade premijera Duška Markovića, inače Mojkovčanina, nijesu se oglašavali. Na Vladinom sajtu nema pomena o nesreći. Zato na *gov.me*, uz pregršt

predizbornih obećanja stanovnicima Berana i Ulcinja, možete pročitati kako je 17 migranata zatražilo azil, da je ministar Bodganović dao intervju, da je džudo uveden u sedam škola te je ministar Šehović tim povodom đacima poručio „uvijek igrajte fer“.

Po cijenu da pokvarimo idilu, neko mora i da kaže: ovo je četvrta eksplozija u mojковаčkoj fabrici za posljednje četiri godine. Krvavi bilans bio je, do ponedjeljka, jedna poginula i 14 povrijeđenih osoba. Sve radnici mojковаčke fabrike.

Sveobuhvatna slika kaže kako nesreća u Mojkovcu nije tragičan incident već, prije,

nepisano pravilo na crnogorskom tržištu rada. Radnici ginu na radnom mjestu, u prosjeku, makar jednom u dva mjeseca (više od 30 poginulih u proteklih pet godina). Kao da imamo milion zaposlenih.

Radnik iz Kine poginuo je, sredinom decembra, nakon pada sa platforme postavljene uz jedan od nosećih stubova budućeg mosta *Moračica* na dionici autoputa Bar-Boljare čija je gradnja u toku. To je druga žrtva autoputa. I u oktobru je, u tunelu *Klopot*, došlo do nesreće u kojoj je jedan kineski radnik poginuo dok je drugi povrijeđen.

U decembru je, u kamenolomu preduzeća *Mermer*, poginuo dugogodišnji radnik tog preduzeća iz Danilovgrada. Krajem novembra, u Bečićima, jedan građevinski radnik je poginuo, a jedan je

teško povrijeđen nakon što se, na gradilištu, na njih obrušila veća količina zemlje. U septembru je, na planini Piševo kod Andrijevice, stradao radnik dok je izvlačio posječene balvane iz šume. U julu je radnik *Crnogorskog elektrodistributivnog sistema* podlegao povredama zadobijenim tokom obavljanja radnog zadatka na dalekovodu na Veruši.

Tokom ove decenije radnici su ginuli i u *Luci Bar*, *Jadranskom brodogradilištu*, *TE Pljevlja*, Porto Montenegro, Željezari, na pruzi, tokom rekonstrukcije tunela na magistrali u Platijama, prilikom polaganja cijevi Regionalnog vodovoda... Povrijeđene je teško i prebrojati. Ranije pomenuta statistika kaže da je, pet godina unazad, na radnom mjestu teške povrede zadobilo više od 160 radnika.

Uostalom, ako je neko zaboravio, radna godina je počela vijestima o eksploziji mine koja je zaobišla kontrole u nikšićkoj *Željezari* i stigla u peč za topljenje starog željeza. Samo srećom niko od dvadesetak prisutnih radnika nije povrijeđen.

„Nesreće se uglavnom dešavaju zbog toga što poslodavac krši zakon i propise zaštite na radu, najčešće svjesno, iz želje za većom zaradom uz manja ulaganja ili zbog neupućenosti u propise“, konstatovano je još prije koju godinu u jednom izvještaju Uprave za inspeksijske poslove. Šta se od tada promijenilo?

Izuzev što moćni – od resornog ministra rada i socijalnog staranja do predstavnika udruženja domaćih i stranih investitora – u jedan glas ponavljaju priču o potrebi da se zakonom garantovana radna prava smanje, kako bi se tržište rada učinilo „fleksibilnijim“. U zemlji u kojoj realne zarade stagniraju dok je svaki peti radno sposobni stanovnik nezaposlen, prilično je lako shvatiti šta to znači.

Radnici mojковаčke fabrike oružja nijesu željeli da, nakon nesreće, razgovaraju sa novinarima. Pojedini su prošaputali, moleći za anonimnost, da ih je strah pojavljivanja u medijima. Mogu izgubiti posao.

Nije lako radnicima ni u *Tari* ni u drugim firmama da progovore. Ali, ako nastave da šute, sve se može promijeniti – na gore. Povrjeđivaće se, stradaće, a njihove i tragedije njihovih porodica će pratiti tišina moćnika. Njima je zamjenu najlakše nabaviti. Jeftino k'o život.

» U fabričkim halama, na mostovima i u tunelima, po šumama, dalekovodima i građevinskim skelama, radnici u Crnoj Gori – ginu. Prošla su vremena kada je „radni čovjek“ bio naše „najveće bogatstvo“. Sad su zaposljeni potrošna roba. I biznis barijere

DPS juriša svim sredstvima

Te noći kad sam odlučio da poslije devetnaest godina napustim DPS, zaspao sam potpuno mirno“. To tvrdi nekadašnji funkcioner Demokratske partije socijalista u Beranama **dr Dragan Labudović**, objašnjavajući ovih dana svoju odluku da napusti tu partiju i pređe u Građanski pokret URA, čiju listu nosi na nedjeljnim lokalnim izborima u ovom gradu.

Dr Labudović je rekao kako su mu se kolege ljekari u Opštoj bolnici, koji su najvećim dijelom u DPS –u povjerili da su od vrha svoje partije dobili naredbu: Berane mora pasti. „Berane je njima važno zbog predstojećih predsjedničkih, kao i lokalnih izbora u Podgorici, i zato ne biraju sredstva da povrate vlast u Beranama, koju su izgubili 2014“ – kazao je ovaj poznati urolog.

Da će Demokratska partija socijalista sa svojim satelitima Socijaldemokratama i Bošnjačkom strankom, upregnuti sve državne resurse sa kojim raspolažu kako bi osvojili Berane, bilo je jasno poslije afere koja je u javnosti dobila naziv „socijalci“.

Koalicija *Zdravo Berane* koju predvode SNP i DF došla je u posjed podataka da je Centar za socijalni rad u Beranama uoči parlamentarnih izbora 2012. godine na ime socijalnih pomoći i davanja, bilo za plaćanje struje ili kupovinu ogrijevnog drveta, podijelio svojim funkcionerima iznose od 350 do 500 eura.

Iz ove koalicije ponudili su javnosti na uvid dokaze, odnosno sve zahtjeve za dodjelu pomoći, analizu

DPS se i na jugu u Ulcinju i na sjeveru u Beranama, bori da povрати vlast. Terenske metode su slične. Sila. Novac. Strah

• PRISUSTVOVAO INAUGURACIJI RADOVA ANONIMACA U ULCINJU, TVRDE U OPOZICIJI: Duško Marković

komisije koja je izašla na teren da utvrdi da su ova lica u stanju socijalne potrebe, kao i kopije rješenja na osnovu kojih im je pomoć odobrena. Takođe i potpise onih koji su novčanu pomoć dobili na ruke.

I samo što su iz DPS-a odgovorili da je to bilo „još prije pet godina“, izbila je druga velika afera, u kojoj funkcioner Socijaldemokrata u Beranama i direktor ovdašnje Srednje elektrohemijske škole **Naser Gargović** u direktnom i dobro snimljenom razgovoru ubjeđuje odborničkog kandidata SDP-a da pređe kod njih u stranku i da se povuče sa liste Demos-SDP. Za uzvrat mu se, kako kaže, po obećanju ministra prosvjete **Damira Šehovića**, nudi zaposlenje za njegovu suprugu.

Dok iz Socijaldemokrata tvrde da se radi o podmetanju, predsjednik lokalnog odbora SDP-a i nosilac liste ove dvije partije **Mirko Pavićević** kategorično tvrdi da je snimak sasvim sigurno autentičan. Ime svog kandidata koji je snimak napravio, za sada ne otkrivaju.

Dok ovaj broj *Monitora* ide u štampu, Državno tužilaštvo je dalo nalog policiji da sasluša aktere afere i izuzme sve dokaze.

Iz Socijaldemokratske partije su zbog ovog slučaja zatražili prijem u sjedištu Evropske delegacije u Crnoj Gori, upozoravajući da je pokušaj kupovine njihovog kandidata za odbornika u Beranama samo posljedica nerješene afere *Snimak*.

Na Berane uveliko juriša i visoki funkcioner DPS-a, potporedsjednik

Vlade i ministar poljoprivrede **Milutin Simović**. Njegov službeni automobil snimljen je u noćnim satima ispred kuće u selu Donja Ržanica.

Da vozilo na fotografijama, koje je objavila koalicija *Zdravo Berane*, pripada Ministarstvu poljoprivrede, dokazuje Vladina službena evidencija.

„Simović je posjetio mjesnu zajednicu Donja Ržanica gdje je lokalnom stanovništvu obećavao da će Vlada licima lojalnim DPS-u otpisivati dugove koji se tiču kreditnih zaduženja na ime realizacije projekata iz oblasti poljoprivrede“, tvrde iz koalicije *Zdravo Berane*.

Oni kažu da je ministar, uz blagoslov odborničkih kandidata DPS-a, na sastanku u Donjoj Ržanici građanima nudio i niz drugih pogodnosti koje nemaju nikakvo zakonsko uporište. „Imamo pouzdane informacije da je ministar Simović, uz zloupotrebu svoje funkcije u partijske svrhe, mještanima Donje Ržanice i drugih beranskih sela obećavao novi otpis dugova po osnovu kreditnih zaduženja, zatim besplatnu poljoprivrednu mehanizaciju, nove kilometre asfalta, moderne plantaže voća i povrća, siguran otkup tržišnih viškova. Ali samo za svoje glasače“, upozorili su iz koalicije *Zdravo Berane*.

Predsjednik Opštine Berane i nosilac liste koalicije *Zdravo Berane*

• FER PONUDA - POSAO
ZA GLAS: Damir Šehović

Dragoslav Ščekić izjavio je da ne bi imao ništa protiv toga da ministar poljoprivrede pomaže stanovnike ruralnog područja, samo kada bi to radio u regularnim uslovima. „Šta radi ministar poljoprivrede, nekoliko dana pred izbore, u noćnim satima u selima oko Berana? Gdje je bio ove četiri godine da ponudi pomoć poljoprivrednicima i farmerima“, zapitao je Ščekić.

Ministar je sve ovo prokomentarisao tako što je rekao „život ne može da stane i da čeka“. Isto kao što je ministar prosvjete Šehović

kada je objelodanjena afera oko pokušaja kupovine kandidata za odbornika SDP-a, djeci u jednoj podgoričkoj školi, otvarajući sportsku salu, poručio da „uvijek treba igrati fer“.

Pod ovim potpuno fer se vjerovatno smatra i to što se, kako kažu u strankama koje ne pripadaju vladajućoj koaliciji DPS, SD, BS, koja je sada preslikana za izbore Beranama, „na štetu lokalnog stanovništva, svi raspoloživi državni resursi godinama raubuju za potrebe DPS-a, odnosno za bogaćenje tajkuna bliskih crnogorskoj vlasti, ili, bolje rečeno, mafiji“.

„Predsjednik DPS-a **Milo Đukanović** je pohitao da posjeti gazdinstvo **Milete Jelića**, vlasnika firme

DOO *Nikola*, koja je preko noći, zahvaljujući povlašćenom položaju po pitanju dodjele koncesija na državne šume, stekla ogromno bogatstvo. Đukanović se, kao i njegov prethodnik **Svetozar Marović**, dok je bio kordinator DPS-a za Berane, u društvu svojih dobrostojećih *socijalaca*, gostio kod Jelića, ističući kako je njegovo preduzeće primjer uspješnog bavljenja biznisom“, kažu u ovim partijama.

Prema njihovim riječima Đukanović je to izrekao, iako dobro zna da u okruženju ima makar petnaest do dvadeset malih pilana koje godinama ne rade samo zato što ne uspijevaju da obezbijede sirovinu za rad, mada bi mogle da zaposle makar dvije stotine radnika.

„Tome se nije čuditi jer se dio tog novca usmjerava za finansiranje kampanje DPS-a i za kupovinu birača, koje je taj isti DPS doveo do siromaštva“ – kažu u koaliciji *Zdravo Berane*.

Ulcinju je kampanja protekla bez većih tenzija u medijima, ali je na terenu bila izuzetno oštra. U samoj završnici, pojavio se i samozatajani dobrotvor. Sekretar Sekretarijata za komunalne poslove **Mustafa Gorana** izjavio je da je obaviješten da je u naselju Meterize, u centru grada, u nedjelju asfaltirana jedna ulica, ali da ne zna ko je to uradio

Monitor je ranije, prateći priču o šumarskoj mafiji, pisao o tome kako je za desetak godina, koliko gazduje beranskim šumama, kroz preduzeće DOO *Nikola* prošlo drveta u vrijednosti oko pet miliona eura.

Da li će Berane pasti pred jurišom državnih zvaničnika i uz očiglednu zloupotrebu državnih resursa. Poslije afera koje će se jednom proučavati u udžbenicima kao organizovani kriminal i pljačka pod zaštitom države. Znaće se već u nedjelju večer.

U Ulcinju je kampanja protekla bez većih tenzija u medijima, ali je na terenu bila izuzetno oštra. Pojavio se i samozatajani dobrotvor. Sekretar Sekretarijata za komunalne poslove **Mustafa Gorana** izjavio je da je obaviješten da je u naselju Meterize, u centru grada, u nedjelju asfaltirana jedna ulica, ali da ne zna ko je to uradio.

Inauguraciju tih radova je, kako navode u opoziciji, svojim prisustvom pozdravio zamjenik predsjednika Demokratske partije socijalista **Duško Marković**.

Gorana je rekao da se radi o nelegalnoj aktivnosti. „Koliko sam informisan, reagovao je nadležni inspeksijski organ, koji je to evidentirao, i ostaje da se vidi ko stoji iza toga. Saznao sam da takvih investitora ima još, posebno na seoskom području. Nadam se da će se i to ispitati“, kazao je sekretar za komunalne poslove.

Ovo je jedna od najintrigantnijih epizoda pred lokalne izbore u Ulcinju. Radi se, naime, o nesporazumima unutar odlazeće vladajuće garniture, a koju su, inače, činili čak 27 od ukupno 33 odbornika. Savez je nastao prekompozicijom koju je upravo instalirao Duško Marković u martu 2016. godine.

Međutim, karte se sada drugačije dijele. Naime, Markovićeva stranka želi da preuzme primat u Ulcinju, a ne da je prepusti, kao dvije godine ranije,

Dr Dragan Labudović, koji je poslije devetnaest godina napustio DPS, kaže da su mu se kolege ljekari u beranskoj bolnici, koji su najvećim dijelom u DPS-u, povjerili da su od vrha partije dobili naredbu: Berane mora pasti. Posebnu ulogu u jurišu ima potpredsjednik Vlade i ministar poljoprivrede Milutin Simović. Njegov službeni automobil snimljen je u noćnim satima ispred kuće u Donjoj Ržanici. „Život ne može da stane“, prokomentarisao je on

lideru Nove demokratske snage Forca **Nazifu Cunguu**. Svjestan da zbog neuspješne vladavine i u prvom i u drugom mandatu, ali i zbog nedostatka koalicionog kapaciteta, teško može i dalje biti čelni čovjek ove opštine, Cungu je krenuo u široku kampanju.

Tempirao je završetak nekoliko

investicija pred same izbore, otvoreni su neki tenderi, obećanja takođe ne nedostaje, a zaigrao je i na nacionalnu kartu. Ne smije nam se ponoviti scenario iz Malesije, horski poručuju iz Cunguove stranke, upravo one koja je DPS-u širom otvorila ulaz u ulcinjsku lokalnu vlast.

U tome se dobija podrška i iz dijaspore, uz navođenje da se nadvila opasnost da se Ulcinj izgubi.

Gotovo je izvjesno da će DPS imati najviše glasova, što je bio slučaj i na prethodnim izborima. Takođe, njihov stari koalicioni partner Demokratska unija Albanaca samostalno nastupa, iako je na prethodnim parlamentarnim izborima bila dio koalicije *Albanci odlučno*, u kojoj je bila i Forca.

UDemokratskoj partiji **Fatmira Đeke** navode da neće podržati eventualni prijedlog da Cungu ponovo bude predsjednik, a Socijaldemokrate, su u polemici sa liderom Force saopštile da je njegovo vrijeme isteklo.

Zato je Cungu u samom finišu kampanje otvorio i front sa, kako navodi, strankama čije je sjedište u Podgorici pozivajući strane posmatrača da nadgledaju izbore u ovoj opštini. A na njima će, dakle, glavno pitanje biti – ko će biti novi predsjednik te Opštine?

Tufik SOFTIĆ
Mustafa CANKA

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit **sa 12 mjeseci grejs perioda**

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Adminsitrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Anuitet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača. 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknadu (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjenicu (2€), upita u Kreditni biro CBCG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnine, koji će biti uključen u konačan obračun.

Pitaj brata lažova

Lažne vijesti i govor mržnje koji se šire pomoću interneta problem su u čitavom svijetu. Pošto Demokratska partija socijalista misli globalno i radi lokalno, Predsjedništvo te partije predložilo je da se donese zakon koji će toj pošasti stati na kraj. Zanimljiva je ideja dati ovoj vlasti novi instrument za prćkanje po medijima. Otprilike, kao da Neronu darujete bacač plamena.

„Predsjedništvo DPS-a je donijelo odluku da podnese inicijativu Vladi da se izradi zakonska regulativa, u skladu sa najboljom dosadašnjom praksom razvijenih evropskih zemalja i država članica NATO-a, kojom će se sankcionisati širenje lažnih vijesti putem medija“, šturo je napisano u partijskom saopštenju.

Pola stanovnika Crne Gore aktivno koristi društvene mreže. Ko god je ikad zavirio, zna koliki se talasi mržnje, laži i koještarija tuda valjaju. Ali, ništa što je o inicijativi vladajuće partije objavljeno ne govori da vlast to zanima. Sasvim je nejasno i na koje bi se kapacitete oslonili u borbi protiv nečeg tako etički, pravno i tehnički komplikovanog. Po svemu što znamo, pokušaće tek da sebi obezbijede još jednu batinu. Jasno je i kome će da puca.

Poslanik DPS-a **Miloš Nikolić** kazao je da inicijativa Predsjedništva DPS-a ima za cilj da na precizniji i jasniji način reguliše odgovornost za širenje lažnih informacija. Prema njegovim riječima, Crna Gora je u prethodnih par godina bila izložena izuzetno snažnoj propagandi koja je imala osnovni cilj da ugrozi vitalne državne interese. „Dakle, ovakva

Je li vijest kad neko nešto napiše na svom Facebook profilu, šta je lažno i ko treba da odluči o tome - možete se kladiti - neće biti pitanja koja će mučiti naše zakonodavce. Važno je da se sklepa nešto što će moći da se „provuče“ kao praćenje evropskih trendova, a zapravo će poslužiti disciplinovanju po mjeri vlasti

inicijativa predstavlja odgovoran odnos DPS-a prema pravu građana na potpunu i tačnu informaciju, i spriječiće izloženost naših građana uticaju nelegitimne propagande“, kaže Nikolić. „Apsolutno odbija“ sve „medijske insinacije“ da je inicijativa zapravo pokušaj uvođenja cenzure.

Naglašavajući kako razne evropske zemlje pokušavaju da se bore protiv lažnih vijesti Nikolić napisao da je „Njemačka skoro uvela jedan takav zakon“. Strogo posmatrano, takva izjava mogla bi se okarakterisati kao lažna vijet. Njemačka, naime, jeste usvojila zakon koji se bavi ovom problematikom, ali je informacija nepotpuna jer su se, zapravo, Njemci oko tog propisa o jadu zabavili.

Nedavno se pod naslovom

Zakon koji je svima zasmetao tom temom bavio njemački radio *Deutsche Welle*. Najvažniji cilj Zakona o poboljšanoj primjeni prava na društvenim mrežama je borba protiv huškanja, jezika mržnje i lažnih vijesti – objasnilo je njemačko Ministarstvo pravosuđa. On se odnosi na društvene mreže koje imaju najmanje dva miliona registrovanih korisnika. U praksi se zakon odnosi prije svega na Facebook, Twitter, Youtube.

Žalbe na pojedine tekstove ili njihove autore društvenim mrežama u Njemačkoj sada mogu da šalju svi građani. Već prvih su dana nakon početka primjene zakona na Facebooku i Twitteru obrisani ili blokirani mnogi tekstovi koji uopšte nijesu sadržali huškanje ili jezik mržnje. „Tu se operiše neodređenim pravnim pojmovima. Na primjer, navodi se da provajderi moraju da brišu očigledno kažnjive sadržaje u roku od 24 sata po prijemu žalbe. Šta je očigledno kažnjiv sadržaj? I zašto o tome odlučuju saradnici tih firmi, a ne sudovi?“, prenosi DW.

Uveliko stižu zahtjevi da se zakon hitno ukine. Kolumnista *Špigela* onlajn **Saša Lobo** napisao je: „Ono što je prava katastrofa nije to što je zakon pravno aljkav, tehnički uniformisan i predizborno ispaljen; katastrofa je to što je njegov debakl onemogućio smislenu borbu

Ne može se pristati na to da zbog lažnih tekstova na internetu činovnici DPS-a sebi propišu pravo da utvrđuju šta je - istina

protiv govora mržnje i huškanja u doglednoj budućnosti“.

DPS, dakle, govori o medijima, u Njemačkoj je riječ o društvenim mrežama. Ipak, veliki broj njemačkih opozicionih političara i kritičara vlade izrazio je bojazan da će Zakon poslužiti aktuelnoj vlasti i kao alatka za borbu protiv političkih protivnika.

Previše je tu nijansi za naše političare. Predsjednik skupštinskog Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković objasnio je *Pobjedi* da je Inicijativa da se uradi zakon koji bi sankcionisao objavljivanje lažnih vijesti u medijima, opravdana i predstavlja apel vlasnicima portala i medijskih kuća da obrate pažnju šta objavljuju. Kad se našim jezikom nekome kaže da „obradi pažnju“ šta radi, slabo ostaje mjesta za ljudska prava i slobode. Ali dr Duković je istovremeno član Predsjedništva DPS-a. Zna se šta je preče.

Saglasni su i koalicioni partneri. „HGI je apsolutno na toj strani. Glasaćemo za takav predlog, podržati ga i aposlutno medijski promovisati da se to dovede u zakonske okvire, kako priliči ovom prostoru“, kazao je član Predsjedništva Hrvatske građanske inicijative Zvonimir

Deković *Skala radiju*. On je istakao da u Crnoj Gori postoje „mediji koji zagađuju javni prostor“. Dodao je da ga „ohrabruju primjeri“ iz Slovenije, Hrvatske i Srbije. „Nadam se da će uskoro i kod nas uskoro doći vrijeme i za to – da će ljudi zbog svog medijskog ili pisanja na Fejsbuku, biti stavljeni

mržnje i širenjem lažnih vijesti na internetu. „Ne postoji nikakvih, ni najgrubljih mogućih procjena o tome na koga bi se tačno zakon odnosio, ko bi ga provodio i što ne valja s postojećom zakonskom regulativom“, piše riječki *Novi list*.

„Društvene mreže su specifična

• KAKO OJAČATI NADZOR VLASTI NAD MEDIJIMA, A DA TO ZVUČI EVROPSKI: Miloš Nikolić, poslanik DPS-a i Halil Duković, predsjednik skupštinskog Odbora za ljudska prava i slobode

vrsta problema, jer je riječ o privatnim kompanijama kojima građani pristupaju na osnovu pravila koja su zadala ta privatna poduzeća. Korisnici imaju osjećaj da je riječ o javnoj sferi, ali nije - riječ je o privatnoj sferi koja je sasvim drugačije regulisana“, kazala je za *Novi list* izvršna direktorica Udruge GONG Jelena Berković. Ona precizira da društvene mreže nijesu mediji, dakle urednički oblikovan sadržaj, kako ga

pod lupu zakona i da se to tako neće moći nastaviti,” istakao je Deković.

I ovaj je javni djelatnik na ivici širenja lažnih vijesti. U Hrvatskoj se ovih dana tek najavljuje donošenje zakona koji bi se bavio govorom

definiše hrvatski Zakon o medijima. Ocjenjuje da ima prostora i potrebe za regulacijom društvenih mreža, ali da ni druge zemlje, ni EU to još nisu riješile.

Previše je tu suptilnih pitanja za uši ovdašnje vlasti. Je li vijest

kad neko nešto napiše na svom Facebook profilu, šta je lažno i ko treba da odluči o tome - možete se kladiti - neće biti pitanja koja će mučiti naše zakonodavce. Važno je da se sklepa nešto što će moći da se „provuče”, kao praćenje evropskih trendova, a zapravo će poslužiti disciplinovanju po mjeri vlasti.

Znamo mi nas. Propisi o zaštiti ličnih podataka kod nas služe kao oklop iza kojeg se, recimo, kriju podaci o imovini javnih funkcionera. Konvencije Ujedinjenih nacija o pravu na stanovanje, ovdje su u procesu „legalizacije bespravno podignutih objekata”, umjesto tome da se zaštiti nečiji krov nad glavom, poslužile za legalizaciju hotela i drugih đakonija podignutih ako bi se oprala koja parica s mukom stečena kriminalnim poslovima.

Ni jedno ljudsko pravo, pa ni sloboda govora, nije apsolutno neograničeno - sve je pitanje balansa. Pravo na privatnost prestaje kada odlučite da uđete u avion, jer će od vas tražiti, na primjer, da skinete cipele. Pravo na slobodu izražavanja prestaje kada odlučite da u punom pozorištu iz šale uzviknete „požar!”. Neke će slobode - ako nemaju ograničenje - prerasti u svoju suprotnost i aktivno podrivati demokratiju na kojoj su zasnovane.

Međutim, suština demokratije, kažu pametni, leži u spoznaji da lijek ne smije biti gori od bolesti. Bilo koji pokušaj ograničenja zloupotreba ljudskih prava ne smije za rezultat imati gubitak osnovnih sloboda. Ne može se pristati na to da zbog jednog čovjeka koji je unio bombu u avion policija ima pravo da prati sve građane, sve vrijeme, na svim mjestima. Jednako tako ne može se pristati na to da zbog lažnih tekstova na internetu činovnici DPS-a sebi propišu pravo da utvrđuju šta je - istina. Pod prijetnjom upotrebe sile. Tako ne izgleda demokratija.

Miloš BAKIĆ

DEKLARACIJA O POMIRENJU PARTIZANA I ČETNIKA

Opasna čitanja prošlosti

Ne dešava se samo kod nas pokušaj „pomirenja” nepomirljivog - antifašističkog i fašističkog pokreta, odnosno njihovo izjednačavanje. Situacija je možda i gora u Hrvatskoj i Srbiji, dok Evropa kliza udesno. No, ono po čemu smo posebni je da nas od takvih tendencija „čuva” partija na čijem je čelu isti onaj koji je Crnu Goru vodio na Dubrovnik i mrzio šahovnicu

Tokom vikenda lideri Demokratskog fronta **Andrija Mandić, Milan Knežević i Nebojša Medojević** potpisali su - *Deklaraciju o pomirenju potomaka četnika i partizana*, čiji su ujedno i autori.

Kako su trojica lidera objasnila na samom potpisivanju, cilj Deklaracije je - prevazilaženje daljih ideoloških podjela u Crnoj Gori.

„Crna Gora je građanska država u kojoj ne postoji nacionalna većina i zato je potrebno da Srbi i Crnogorci prvi preuzmu odgovornost za njenu budućnost, tako što će zajednički raditi na prevazilaženju opasnih naslijeđenih podjela - navodi se u članu 2. Deklaracije. No, od

„građanskog” nije mnogo ostalo u preambuli Deklaracije u kojoj se navode razlozi njenog donošenja: „Polazeći od neophodnosti eliminisanja svih ideoloških sukoba, imajući u vidu duboku podijeljenost crnogorskog i srpskog naroda, radeći na pomirenju u pravoslavnom biću kao potrebnom preduslovu za novim trajnim dogovorom sa svim manjinskim narodima, ostajući dosljedni tradicionalnoj i njegoševskoj Crnoj Gori, koja počiva na kosovskom zavjetu i poštovanju predaka: mi potomci bjelaša i zelenaša, partizana i četnika, pravolinijaša i golootočana, donosimo Deklaraciju o pomirenju”. Deklaracija je donijeta na Savin dan, u Srpskoj kući, čiji je direktor

Niko nema problema s time da se pomire ljudi, ali je nedopustivo pomirenje ideologija koje su stajale iza ustaškog pokreta s jedne strane i partizanskog s druge. Te dvije ideologije ne mogu pomiriti kao što to ne mogu razbojnici i poštteni ljudi”, govorio je o situaciji u Hrvatskoj Zoran Pusić, lider Antifašističke lige

Emilo Labudović. Poznat po idejama pomiriteljstva.

Najavljeno je da će biti ponuđena i ostalim političkim partijama za potpisivanje, pa i Skupštini Crne Gore. Za sada je uglavnom njeno potpisivanje ostalo bez reakcija od strane najvećeg broja partija. Reagovali su iz vladajuće DPS,

ocijenivši da se ne smije staviti znak jednakosti između partizana i četnika, te da je antifašizam postavio temelje slobodne Crne Gore „O sukobu između partizana i četnika su poznate sve relevantne istorijske činjenice, a navažnije su da je Narodnooslobodilački pokret bio jedina antifašistička snaga

• **MIRENJA NEPOMIRLJIVOG:**
Potpisivanje Deklaracije

koja je Crnu Goru oslobodila od okupatora, a da je četnički pokret bio na strani okupatora i da je njegova ideologija bila zločin”, ocijenio je istoričar **Dragutin Papović**, poslanik DPS-a.

Ne dešava se samo u Crnoj Gori revizija antifašističkog nasljeđa i pokušaj „pomirenja” nepomirljivog

– partizana i četnika, antifašističkog i fašističkog pokreta, odnosno njihovo izjednačavanje. Nije za utjehu, ali situacija je slična, pa možda i gora u Hrvatskoj i Srbiji. I nažalost, sve to dok Evropa kliza udesno. No, ono što Crnu Goru čini posebnim je to što nas od takvih tendencija „čuva” partija na čijem je čelu isti

onaj koji je Crnu Goru vodio na Dubrovnik, *mrzio šahovnicu*, i protiv koga u ladici tužilaštva čeka krivična prijava za zločin deportacije bosanskih izbjeglica. Ne sluti na dobro.

Pisac **Balša Brković** za *Monitor* ocjenjuje da je ova Deklaracija DF-a u stvari politički marketing. „I to, vjerujem bez nekog značajnijeg dometa. Čak je ovo prije način da se neke podjele drže u životu nego da se prevaziđu. Uzgred, čitava ova retorika 'partizansko-četničkog' pomirenja djeluje smiješno u svjetlu paraideološke reverzije koja je dovela do toga da današnji 'četnik' u srcu nosi Staljina i Crvenu armiju, a jedino vjeruje Rusiji, dok je današnji 'partizan', koliko shvatam, neko ko se zalaže za NATO, ili ko možda vjeruje da su

Ervina Dabižinović: „Nacionalisti traže priznanje, a ne pomirenje. Revizionisti čine proketo lošu stvar relativizujući zločine i izjednačavajući sebe i svoje desne pokrete sa antifašizmom. Pa istorijska je činjenica da nisu bili na strani antifašizma. Ja sa ovim pitanjem ne prihvatam političku korektnost nikako”

Amerika i Engleska postale zemlja proleterska”, kaže on.

„Za razliku od nekih ranijih pokušaja – sa znatno širim značenjskim obuhvatom – ovaj pokušaj je samo jedan od načina da se partizani i četnici, rodoljubi i kvislinzi, izjednače, kao što je to svojevremeno urađeno u Srbiji. Ne vjerujem da je takvo jednačenje moguće. Niti da je moguće izjednačiti takva dva vrednosna koncepta. Ali, ovdje je sve pomalo pretvoreno u parodiju. U tom svijetlu – parodijskom – možda je najbolje pročitati i ovaj pokušaj da se politizuje ‘nesvarena’ istorija”, zaključuje Brković.

Brkovićevo mišljenje dijeli i **Ervina Dabižinović** iz NVO *Anima*. „Ovom Deklaracijom nacionalisti u stvari traže priznanje, a ne pomirenje”, kaže ona za *Monitor*. „Revizionisti čine prokletu lošu stvar relativizujući zločine i izjednačavajući sebe i svoje desne pokrete sa antifašizmom. Pa istorijska je činjenica da nisu bili na strani antifašizma”.

U tekstu *Zakon protiv Istorije*, na portalu *Peščanik*, istoričarka **Dubravka Stojanović** krajem prošle godine pisala je o tome kako je „poslednjih godina u Evropi učestala praksa donošenja zakona koji propisuju narative o prošlosti, kojima se uspostavljaju „zvanična sjećanja”. Ova nova vrsta, kako ih ona zove, „propisivanja ispravnog govora o prošlosti može iskoristiti za razne vrste ‘pranja istorije’ i nametanje jednog i jedinog odobrenog mišljenja”. Stojanovićeva je podsjetila i na kontroverznu Rezoluciju Evropskog parlamenta o evropskoj svijesti i totalitarizmu, kojom su 2009. godine u isti paket stavljeni fašizam, nacizam i komunizam.

Osvrćući se na region, ona ukazuje da je uporedo s poricanjem zločina u ratu devedesetih, tekao sve intenzivniji proces revizije Drugog svetskog rata i podsjeća da

Balša Brković:
„Deklaracija je samo politički marketing, i to, vjerujem bez nekog značajnijeg dometa. Čak je ovo prije način da se neke podjele drže u životu nego da se prevaziđu. To je jedan od načina da se partizani i četnici, rodoljubi i kvislinzi, izjednače, kao što je to svojevremeno urađeno u Srbiji. Ne vjerujem da je takvo jednačenje moguće. Niti da je moguće izjednačiti takva dva vrednosna koncepta”

su i Hrvatska i Srbija donijele deklaracije i zakone kojima su propisale odnos prema ratovima 90-ih, proglašavajući ih odbrambenim i negirajući zločine.

Dubravka Stojanović odavno ukazuje da pokušaji istorijskog revizionizma u Srbiji traju od početka rata devedesetih, a da je vrhunac trenutak kada je Skupština Srbije usvojila zakon kojim se izjednačavaju četnički i partizanski pokret, nakon čega je uslijedila sudska rehabilitacije generala Draže Mihajlovića. A proceduru je stvaljena i rehabilitacija Milana Nedića i njegovih ministara. Završni udarac, smatra Dubravka Stojanović je televizijska serija *Ravna gora*. „Ako državna televizija na prvom programu u nedjelju u osam uveče, kad porodice sjede oko TV-a, emituje seriju o Ravnoj gori, to je suštinska javna rehabilitacija i ona više i ne mora da se dogodi na sudu”.

U Zagrebu se sa revizijom istorije stiglo čak dotle da je tamošnja vlada finansijski podržala udruženje koje koncentracioni logor Jasenovac predstavlja kao radni logor u kojem su zatvorenici umirali samo u izuzetnim situacijama.

„U Hrvatskoj postoje oni koji o Jasenovcu govore, maltene, kao o sanatoriju u kojem se izvodila opereta ‘Mala Florami’, u kojem je stradalo maksimalno nekoliko stotina ljudi i to ‘zahvaljujući’ židovskim liječnicima koji su odgovorni za epidemiju tifusa i slične gluposti”, slikovito je o situaciji u Hrvatskoj govorio **Zoran Pusić**, predsjednik tamošnje *Antifašističke lige*.

„S druge strane, imate gromoglasnu šutnju vlade kada je riječ o potpunoj zabrani ploča sa ustaškim pozdravom. Prije gotovo tri godine smo osnovali Antifašističku ligu jer smo shvatili da fašizam postaje nešto

vrlo moderno u Hrvatskoj. Pojave koje su vezane uz nacifašizam imate i u današnjoj Hrvatskoj, ali i u mnogim tranzicijskim zemljama istočne Europe”, objašnjavao je on. „Često čujemo da budućnost treba graditi na pomirbi djece ustaša i partizana. Nedavno je to rekla i predsjednica, Kitarević misleći da citira predsjednika Tuđmana, a riječ je o originalnom citatu Maksa Luburića. Kod nas se često govori da nam je dosta i ustaša i partizana. I meni je toga dosta, ali to ne pokreću ljudi koji brane antifašističke vrijednosti. Niko nema problema s time da se pomire ljudi, ali je nedopustivo pomirenje ideologija koje su stajale iza ustaškog pokreta s jedne strane i partizanskog s druge. Te dvije ideologije ne mogu pomiriti kao što to ne mogu razbojnici i pošteni ljudi”, kaže Pusić.

Uvezi pomiriteljskih ideja iz deklaracije DF-a ima i praktičan problem. Da li potomci (sinovi, ćeri unuci, unuke, praunici, praunuke), već umrlih učesnika rata pri kraju prve polovine dvadesetog vijeka, trebaju da se međusobno anketiraju, kako bi saznali na kojoj su strani i kome su u ratu bili preci, pa da onda krenu u mirenje.

Crna Gora ima ozbiljan problem: nema ozbiljnu antifašističku ligu. O antifašizmu danas na sva zvona govore oni koji su vodili zemlju u ratove devedesetih služeći Miloševiću, i koji baš zato ne žele da se vraćaju u prošlost. Za njih je i ova Deklaracija *nepotrebno vraćanje u prošlost*. Suprotno je: o prošlosti treba govoriti mnogo više, ali tako da ono što nam se dešavalo pretvorimo u iskustvo. Da ne zaboravimo razlike između antifašista i fašista četrdesetih, ali ni razlike između onih koji su zemlju vodili krvavih devedesetih, i onih snaga koje su im se opirale. Danas je snaga baštinika antifašizma možda i manja nego devedesetih. A potreba za njom veća je nego ikad.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

EKSPLOZIJE U MOJKOVAČKOJ FABRICI „TARA”

Nemar plaćen životima

Zbog povreda koje je zadobio u eksploziji koja se dogodila u ponedjeljak 29. januara u mojkovačkoj fabrici *Tara Aerospace and Defence Products*, preminuo je ove sedmice radnik te fabrike **Maksim Vujičić**. U istoj eksploziji teško je povrijeđen njegov kolega **Radovan Čobeljić**. Za njegov se život još bore ljekari i Vojno medicinske akademije (VMA) u Beogradu, gdje je zajedno sa Vujičićem prebačen ubrzo nakon eksplozije.

„Eksplozija se dogodila u pogonu za presovanje pirotehničkih materija gdje su posao obavljala dva lica koja su i povrijeđena. Na licu mjesta su izuzeti tragovi na osnovu kojih se može utvrditi uzrok eksplozije. Uzrok eksplozije će biti poznat nakon obrade izuzetih tragova i njihovih vještačenja”, kazao je bjelopoljski Osnovni državni tužilac (ODT) **Vladan Đalović**.

Tri dana nakon nesreće nije bilo poznato kome će biti povjereno vještačenje. Kako je saopštio PR Osnovnog suda u Bijelom Polju **Denis Zvrko**, tužilaštvo će zatražiti prikupljanje potrebnih obavještenja, a postupak je u fazi izviđaja. Tek kada bude završeno vještačenje, tužilaštvo će moći da se odredi prema predmetu.

Ovo je četvrta eksplozija u fabrici Tara u posljednje četiri godine, u kojima je 15 zaposlenih povrijeđeno, a dvoje umrlo. Osim Vujičića radnica **Slobodanka Čorić** preminula je u

Ovo je četvrta eksplozija u fabrici Tara u posljednje četiri godine, u kojima je 15 zaposlenih povrijeđeno, a dvoje umrlo. Više sagovornika Monitora tvrdi da je svemu kriv neodgovoran odnos menadžmenta fabrike, dok direktori Tare, ali i sindikalno rukovodstvo tvrde da je učinjeno sve da zaposleni budu što sigurniji

eksploziji koja se dogodila u junu 2015. godine, dok je sedam njenih kolega povrijeđeno.

U februaru, 2014. godine povrijeđena je **Gordana Bošković**, šefica pirotehničkog sektora, a, potom, 24. oktobra, takođe, u eksploziji je povrijeđeno šestoro radnika.

Radnici mojkovačke fabrike koja je, nakon eksplozije, privremeno zatvorena, strahuju da će ponovo, kao i kada se desila eksplozija 2015. godine, tokom koje je stradala njihova koleginica, zvaničan uzrok

• DVA ŽIVOTA
ODNEŠENA ZA ČETIRI
GODINE: Fabrika Tara

nesreće biti - ljudski faktor. Inspekcija rada kaznila je fabriku oružja *Tara* tada sa 4.320 eura.

Slično je i sa eksplozijom iz februara 2014. godine. Uprava za inspekcijske poslove kaznila je fabriku sa 500, a njenog direktora sa 30 eura, zbog eksplozije prije četiri godine. Tada je utvrđeno da rukovodilac jedne od laboratorija u kojoj je došlo do eksplozije nije imao ljekarsko uvjerenje da je sposoban da obavlja te zadatke.

Od četiri eksplozije, koje su se desile u fabrici *Tara*, samo je jedna dobila sudski epilog. Za incident iz oktobra 2014. godine, pukovniku u penziji **Dragoslavu Negoiću**, koji je bio jedan od šest povrijeđenih

radnika, stavljeno je na teret - teško djelo protiv opšte sigurnosti. Taj spor je u toku pred Osnovnim sudom u Bijelom Polju.

Negoić, koji je bio šef pogona pirotehnike, sa zavidnim iskustvom iz te oblasti, pred bjelopoljskim Osnovnim sudom u novembru prošle godine kazao je da nije kriv. On je tada tvrdio „da je optužnica montirana, a istraga vođena da se fabrika oslobodi bilo kakve odgovornosti i sve svali na njega”.

„Nesreća se dogodila pri proizvodnji olovotrinetrozorcinata, eksplozivne materije koja spada u grupu inicijalnih eksplozivnih materija, a čelnici fabrike su sve vrijeme poricali ovu činjenicu govoreći da se radi o pirotehničkoj smješi”, kazao je on. Rekao je da uslovi za rad sa opasnim supstancama nijesu bili adekvatni i da su zbog toga često morali da improvizuju.

Optužen je, u primjedbi na vještačenje i optužnicu, napisao i da se „u fabrici nikada nije kontrolisao

kvalitet datog proizvoda, a nije poslat ni na analizu u neku verifikovanu ustanovu”. To, kako je napisao, „znači da tehnologija nikada nije na adekvatan način verifikovana”.

Kako je kazao za *Monitor*, dok je on radio, nijesu poštovana pravila o količini eksploziva, koji se može nalaziti u jednoj prostoriji.

On objašnjava da, ako bi se radilo sa propisanim količinama, moguće je da se dogode eksplozije, ali u razmjerama, koje ne bi mogle teže povrijediti ili usmrtiti zaposlene.

Takođe, tvrdi i da mojkovačka fabrika uvozi mnogo sirovina na crno, pa zbog toga one nijesu ni pouzdane.

Dok je bio zaposlen, na te i na druge nepravilnosti ukazivao je nadređenima, ali su oni rijetko kad imali razumijevanja i još rjeđe popravljali stvari na bolje.

„Norme su ono što u ovoj djelatnosti ne bi trebalo da postoji. Međutim, bar dok sam ja radio, nedozvoljeno dugo radno vrijeme i nerealne norme su bile uzrok i mnogih neopreznosti radnika”, kaže. Tvrdi i da ima dokumentaciju koja može potkrijepiti njegove riječi.

Radnica **Beba Jušković**, koja je takođe bila povrijeđena u toj eksploziji, pred sudom je rekla da njene kolegice i ona nijesu znale da su pravili inicijalni eksploziv, već pirotehničku smjesu.

Osnovni razlozi nesreća u mojkovačkoj fabrici oružja, tvrde zaposleni, su problemi sa bezbjednosnim protoklima i osposobljenošću zaposlenih. Iako kažu da se minulih godina, naročito poslije eksplozije u kojoj je radnica izgubila život, radilo nešto na unapređenju zaštitnih mjera, poštovanju procedura i normi bezbjednog rada, to tvrde, nije ni blizu zadovoljavajućeg. Objašnjavaju i da su napravljene promjene, kada je riječ o dužini boravka u „bunkeru” s presom, u kojem se u ponedjeljak i dogodila eksplozija, pa se sada radi po dva sata, nakon čega slijedi „rotiranje” dvočlanih timova.

Osnovni razlozi nesreća u mojkovačkoj fabrici oružja, tvrde zaposleni, su problemi sa bezbjednosnim protoklima i osposobljenošću radnika

„O tome kako se nekad, a kako se sada radi, naročito mogu svjedočiti oni koju su ovdje od prije 1996. godine. Tada se znalo da je za poslove koje mi radimo obavezna višemjesečna i prilično skupa obuka u *Krušiku* iz Valjeva. Sada se to završava za nekoliko dana, a formalno vodi kao mnogo duža obuka. Uči se s papira nešto što se tako ne može naučiti. Osnovno na ovom poslu, to znamo mi stari radnici, je naučiti da sačuvaš glavu”, priča jedan od radnika. „Do 1996. godine u fabrici nije bilo eksplozija, jer se mislilo mnogo o sigurnosti radnika, bez obzira šta ko mislio o tadašnjem rukovodstvu. Sada nas je duplo manje, a dolazimo na posao s istim rizikom kao da idemo na ratište.”

Dragoslav Negoicić, jedan od ranije povrijeđenih radnika, protiv koga se vodi proces, kaže za *Monitor* da u fabrici dok je on radio, nijesu poštovana pravila o količini eksploziva koji se može nalaziti u jednoj prostoriji. Da jesu, tvrdi, kada se dese eksplozije, one ne bi mogle teže povrijediti niti usmrtiti zaposlene

Njihova sindikalna organizacija, čje je rukovodstvo izabrano nakon smjene i otkaza predsjednika **Marinka Medojevića**, drugačijeg je stava. U zvaničnom saopštenju, koje je potpisao, aktuelni predsjednik **Goran Krgović**, navodi se da su u pogonima „sprovedene zaštitne mjere i ispoštovane procedure i norme bezbjednog rada.”

Menadžemt *Tara Aerospace and Defence Products* samo je nekim

medijima, nakon nesreće, poslao je saopštenje. Za ostale su preporučili čekanje i završetak istrage.

„Kompanija preko svojih stručnih službi sprovodi mjere zaštite na radu, u kontinuitetu, svakodnevno kontroliše proces rada sa ciljem podizanja nivoa bezbjednosti na potreban nivo, kako bi se rizik od neželjenih događaja sveo na najmanji stepen”, saopštio je menadžment.

Direktor fabrike **Radoje**

Kljajević naglasio je „da pojedinci, koristeći zainteresovanost medija, zajedničku nesreću zloupotrebljavaju na najprizemniji i nedobronamjeran način”.

Medojević je više puta tokom minulih godina upozoravao na uslove rada u fabrici. Takođe i nekoliko onih koji su u novembru minule godine proglašeni tehnološkim viškom. Riječ je o radnicima sa radnim stažom dužim od 30 godina.

„Petoro naših kolega dobili su otkaze. Slučajno ili ne, to su, uglavnom oni, koji su minulih godina, upućivali otvorene i konkretne zamjerke na račun bezbjednosti radnika, zarada i ponašanja menadžmenta. Nažalost, nikavu podršku nijesmo mogli da im damo, jer se svako od nas borio da sačuva posao. Morate shvatiti da je većini od oko 200 zaposlenih u fabrici ta zarada jedini prihod”.

Radnici kažu i da su na mjestu kolega koji su proglašeni „suvišnim” odmah primljeni novi. Oni, kako tvrde, rade isti poslove kao otpušteni, ali se radno mjesto drugačije zove. Prema nezvaničnim informacijama, još 20 Mojkovčana do sredine februara, trebao bi da dobiju posao u *Tari*. To su, kako kažu, predizborna obećanja.

Većinski vlasnik fabrike oružja *Tara* u Mojkovcu je kontroverzni švajcarski trgovac oružjem **Hajnrih Tomet**. On preko tri povezane firme posjeduje 76 odsto akcija, dok Vlada Crne Gore ima 12,5 odsto. Svjetski mediji, među kojima i *Njujork tajms*, istraživačke novinarske mreže i *Amnesti internešenel* (AI) navodili su da je Tomet optuživan za šverc oružja i da je bio na listi američkog Stejt dipartmenta za nadzor mogućih ilegalnih trgovaca oružjem. Međutim, on je u više navrata negirao umiješanost u bilo kakve nelegalne radnje u vezi sa prodajom oružja. Zaposleni kažu da su većinskog vlasnika vidjeli jedino na fotografijama u medijima.

Dragana ŠĆEPANOVIĆ

Kasarnizacija Podgorice

U gradu, čije su službe još 2014. detektovale problem prevelike stanogradnje i viška od 10.000 stanova u odnosu na broj domaćinstava, u centru grada planira se još jedan stambeni kompleks. To je ideal današnjih neimara i urbanističkih vlasti - pretvaranje grada u neprohodnu kasarnu

Sve je spremno da na prostoru bivše kasarne Morača, u centru grada, tik uz rijeku, nikne novni Siti kvart. Gradski oci su planirali da umjesto sadašnjeg parka u centru grada dobijemo beton bez zelenila, ali i bez ikakve infrastrukture – škola, vrtić, sportska sala... Samo stanovi, parkinzi i kafici. Baš siti.

Po Nacrtu urbanističkog projekta *Kasarna Morača*, koji je uradio Republički zavod za urbanizam i projektovanje (RZUP) biznismena **Aca Đukanovića**, na ovom sada zelenom pojasu, planirana je obilata izgradnja. Ukupno 148.000 kvadrata. Stambenog prostora najviše, blizu 1.000 stanova, – 85.000 kvadrata. Zatim poslovnih prostora - 23.000 kvadrata. Biće i turističkih sadržaja, kao i hotel – 15.000 kvadrata. Planirani betonski bedem ukrasiće dvije sedmospratne poslovno-stambene kule.

Kako je uopšte došlo do toga da se u gradu, čije su službe još 2014. detektovale problem prevelike stanogradnje i viška od 10.000 stanova u odnosu na broj domaćinstava, u centru grada planira još jedan stambeni kompleks.

Čak i za vrijeme bivšeg

gradonačelnika **Miomira Mugoše**, kome stanogradnja nije bila mrska, to je bilo previše. Glavni grad je prije desetak godina namjeravao na toj lokaciji da izgradi *Milenijum siti centar*. Njegova procijenjena vrijednost je bila oko 250 miliona eura, a trebao je da sadrži multifunkcionalnu dvoranu sa 20.000 kvadrata, u kojoj bi svoje mjesto našla i opera, predviđao je hotel, tržišni centar, poslovne objekte, uređene javne površine...

Bezuspješno su raspisana i dva tendera. Najozbiljniji kandidat na tenderu mađarska kompanija *Trigranit*, odustala je 2008. godine od trke za izgradnju kompleksa zbog visoke cijene zemljišta od hiljadu eura za kvadrat.

Ponudu na tenderu je dostavio samo domaći HLT fond, koji je 2006. kupio dio zemljišta kasarne za samo 3,3 miliona eura. Zemljište su založili za kredit kod slovenačke *Abanke*, a kako ga nijesu vraćali, banka je oduzela zemljište i, krajem prošle godine, uknjižila ga na svoje ime. Kompanija *Abanke* - *Anekretnine* naručilac je izrade Nacrta UP-a *Kasarna Morača*.

Gradonačelnik **Slavoljub Stijepović** stavio je ovakav plan na

javnu raspravu koja se završava u četvrtak, 1. februara, kada ovaj broj *Monitor* bude išao u štampu.

„U slučaju usvajanja predloženog Nacrta UP *Kasarna Morača*, koji je na prostoru nekadašnje kasarne predvidio samo dvije urbanističke parcele - i to na način da prva pripada isključivo Glavnom gradu, a da vlasništvo nad zemljom druge parcele dijele grad i kompanija *Anekretnine*, ostavlja se prostor da navedena kompanija - putem dokompletiranja urbanističke parcele, može otkupiti ostatak vrijednog gradskog zemljišta bez bilo kakvog javnog tendera”, kaže za *Monitor* **Luka Rakčević**, odbornik URA u Skupštini Podgorice.

Ono što tvrde iz Glavnog grada jeste da ne planiraju da prodaju oko dvije trećine zemljišta koje posjeduju u sklopu UP *Kasarna Morača*. O tome da li će se raditi dokompletiranje urbanističkih parcela još se nijesu izjašnjavali. Pod jednu urbanističku parcelu U2 nalazi se 19.967 kvadrata, vlasništvo *Abanke*, i 24.000 kvadrata Glavnog grada.

Rakčević upozorava da se slična situacija desila na prostoru hotela *Podgorica*: „Kompanija *Normal* je posjedovala svega 231 kvadratni metar na urbanističkoj parceli, a Glavni grad joj je omogućio da *dokompletira* parcelu otkupljujući šest

Luka Rakčević:
„U slučaju
usvajanja
predloženog Nacrta
UP *Kasarna Morača*,
ostavlja se prostor
da kompanija
Anekretnine putem
dokompletiranja
urbanističke parcele,
može otkupiti ostatak
vrijednog gradskog
zemljišta bez bilo
kakvog javnog

• PROSTOR BIVŠE KASARNE MORAČA: Sada, kako je trebao da izgleda po planu iz 2007, a kako po najnovijem

puta veće zemljište, bez bilo kakvog javnog tendera. Na toj otkupljenoj zemlji, nakon nekog vremena je počela izgradnja famoznog solitera”.

Ukoliko se sporni plan za bivšu kasarnu usvoji, sudeći po dosadašnjoj praksi DPS uprave, realni scenario bi mogao da bude da gradska uprava omogućiti vlasniku atraktivnog i izuzetno vrijednog zemljišta pored Morače da, zloupotrebom zakona, otkupi susjedno zemljište bez bilo kakvog javnog nadmetanja, ističe Rakčević.

Još je nepoznanica koliko bi u izgradnji još jednog stambenog bloka profitirala slovenačka kompanija, a koliko domaći građevinski tajkuni. Ono što bi bilo izvjesno, predložili su iz udruženja KANA – *Ko ako ne arhitekta*, a to je činjenica da su

idejni tvorcii ovog rješenja planirali da cijeli jedan stambeni kvart od 85.000 kvadratnih metara stanova nakače na postojeću infrastrukturu - struju, vodovod i kanalizaciju, saobraćaj, školstvo, zdravstvo itd.

Oni upozoravaju kuda to vodi: „Ukoliko gradska uprava dozvoli izgradnje privatnih betonskih stambenih kvartova uz korito rijeke, pri čemu ti kvartovi sa rijekom nemaju nikakav odnos ili komunikaciju, ako ti kvartovi blokiraju prilaz rijeci, ako nas ostave bez kulturnih sadržaja, javnih prostora, bez pogleda, ako djeca budu

Iz udruženja KANA ukazuju da su idejni tvorcii ovog rješenja planirali da cijeli jedan stambeni kvart od 85.000 kvadratnih metara stanova nakače na postojeću infrastrukturu - struju, vodovod i kanalizaciju, saobraćaj...

morala da idu u školu na periferiji grada gdje će jedino ostati mjesta za nove škole i zdravstvene objekte bojimo se da gledamo u neku distopijsku viziju budućnosti sa vrlo tužnim ili vrlo nasilnim krajem”.

Da je ta betonska vizija budućnosti sasvim izvjesna govore i zvanična dokumenta. Naime, u Nacrtu UP *Kasarna Morača* citira se *Prostorno urbanistički plan Podgorice do 2025. godine*, izrađen 2014. godine u kome je podatak o višku od 10.000 stanova u odnosu na broj stanovnika, pa se kaže: „Postoji još jedan paradoks, da je u postojećoj planskoj dokumentaciji planirano oko 110.000 stanova, ili oko 35.000 stanova više nego što bi bilo potrebno izgraditi do 2025. godine, s obzirom na demografske projekcije. Zato u narednom periodu gradnja stanova mora biti jako selektivna...”. Vidimo kako.

Ima još: „U planskom dokumentu broj planiranih parking mjesta iznosi 138.306, a potreban broj parkinga za 2025. iznosi 87.566. Zaključuje se da je važećim detaljnim urbanističkim planom, kao što je bio slučaj i za stambenu izgradnju, isplanirano više parking mjesta nego što je potrebno do 2025. Ta parking mjesta planirana su za potrebe izgradnje stambenih objekata za preko 400.000 stanovnika”.

To je vjerovatno ideal današnjih neimara - pretvaranje grada u neprohodnu kasarnu. Uz saglasnost gradske i državne vlasti, a ćutanje građana.

Predrag NIKOLIĆ

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

PRODAJEMO ZEMLJIŠTE SA IZVAREDNIM TURISTIČKIM POTENCIJALOM UKUPNE POVRŠINE OKO 2,2 HA

BOGIŠIĆI, TIVAT

PRODAJEMO ZEMLJIŠTE SA IZVAREDNIM TURISTIČKIM POTENCIJALOM UKUPNE POVRŠINE OKO 16 HA

VELIKA PLAŽA, ULCINJ

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HIT NEDJELJE

„Dodatno smo unaprijedili izborni ambijent, kontrola izbora je dostupna svima, pravila za učešće takođe su svima jasna i dostupna. Zadovoljstvo mi je što relevantne međunarodne institucije već pozitivno odgovaraju na moj zahtjev da pošalju posmatračice na predstojeće izbore”,

Ivan Brajović,
predsjednik Parlamenta

Alen Glavović

Čovjek iz Trebinja kojeg je Srđan Aleksić branio i za to je platio glavom, živi u Švedskoj i objašnjava da vaspitava djecu da budu kao Srđan:

- Sve što je Srđan radio neka rade i oni. Nek budu poštteni, dobri i vredni. Nek ne daju na sebe i na drugoga, nek brane sve...

(B92)

Lela Margitić

Glumica:

- Došlo je vrijeme kada nema toga da će vas netko malo poštediti jer ste gospođa u godinama. Nikog ne okrivljujem, ne može tako ni biti kad je mehanizam takav. Svi su u užasnom žrvnju. Još je i gospodski raditi serije od desetak epizoda, ali telenovele je teško.

(Novi list)

Mario Drlje

Predsjednik Udruženja hrvatskih pacijenata:

- Hrvatska je druga najsiromašnija zemlja u EU i svaka tajkunizacija zdravstva vodi do toga da većina ljudi ne može da se liječi.

(DW)

Branislav Lečić

Beogradski glumac,
povremeno političar:

- Treba motivisati najbolje u ljudima, to izvući na površinu. Delegirati odgovornost. Tad si lider. A ovo što imamo nije lider, nego manipulator. Neko ko straši i zavodi, a ne neko ko vodi.

(Blic)

Boris Jokić

Bivši šef Ekspertske grupe
koja je radila na reformi
obrazovanja u Hrvatskoj:

- Može Vam se dogoditi, ili možda već jest, da netko tko je trenutno u vlasti kaže ne treba djecu učiti o evoluciji, da je Zemlja ravna ploča... Hoćete li biti spremni na takve kompromise?

(Novi list)

Srđan Puhalo

Socijalni psiholog iz
Banjaluke

- Ljudi se dijele na izdajnike i patriote, a sve zbog prefiksa bosanski. Ako vam taj prefiks ne smeta onda ste izdajnik, a ako vas vrijeđa, onda ste pravi Srbin i patriota. I ta politika daje efekta.

(RSE)

Ana Brnabić

Premijerka Srbije
o izložbi Marine
Abramović u Beogradu;

- Odavno sam smatrala da je šteta da Srbija nije bliže sa njom povezana, da nema saradnje. Imala sam veliku želju da je upoznam i prišla sam joj sasvim otvoreno i direktno, sa iskrenom željom da je vratimo u Srbiju. Nezamislivo mi je da neko ko je toliko prepoznat i priznat u celom svetu, ko je postao svetski brend, više od 40 godina ne izlaže u svojoj rodnoj zemlji u kojoj je i odrastao i školovao se.

(Blic)

Žarko Puhovski

Politički analitičar
povodom izložbe o
Jasenovcu koju je u
predvorju zgrade UN-a u
New Yorku otvorio srpski
ministar vanjskih poslova Ivica Dačić:

- Jučerašnji dan je važan, jer se dogodilo nešto neobično – gospodin Dačić bio je u pravu kada je rekao da je Hrvatska trebala organizirati tu izložbu. Za Njemačku bi bilo nezamislivo da izložbu o Buchenwaldu ne organizira ili barem ne suorganizira njemačka država, preuzimajući dio povijesne odgovornosti.

(RSE)

Jasna Kovačević

Bibliotekarka, ravnateljica
knjižnice "Bogdan Ogrizović" u
Zagrebu:

- Ne može biti sve robotika. Naravno da je to potrebno, ali, recimo kad ad gledate internetske komentare na portalima, ljudi su funkcionalno nepismeni. Ne mogu izraziti misao, a u krajnjoj liniji, ne znaju ni razgovarati.

(Jutarnji list)

ROD STEWART

Muzičar:

-Budimo realni, kada vidite kako izgledam, posve je jasno da nisam mogao biti ništa drugo nego rock-zvijezda.

(Jutarnji list)

GORAN BOGDAN

Glumac:

- Nije problem kako nas prikazuju u stranim filmovima, problem je to što sami tako živimo. Pogledajte BiH, Srbiju, Crnu Goru, ali i Hrvatsku: zasigurno sami sebe ne vidimo kao Švicarsku, vidimo se kao Balkanci, kao zemlje krvi i meda, i nama je to slatko.

(Portal Novosti)

FATIMA KAZAZIĆ

Sarajevska glumica

- Svi su kao slobodni, rade šta im je volja, objavljuju različite fotografije, oblače se oskudno, provokativno, curice izgledaju kao djevojke, momci se uređuju, lickaju... Ali u suštini, sve to je jedan veliki krik zatočenosti. Vapaj i bezuspješno probijanje zidova. To su podvojeni životi građeni tuđim očima, bježanje od samog sebe da bi bio lajkovan i obožavan.

(Klix)

KRALJICA

Plaćanja na rate

BEZ KAMATE SVUDA U SVIJETU!

**HIPOTEKARNA
BANKA**

Vama posvećena

UKUPNI TROŠKOVI ZA KORIŠĆENJE KARTICE:
mjesečna naknada 0,50 €

NAKNADA ZA KUPOVINU NA RATE:

- ✓ Na 6 mjesečnih rata za iznose **do 300 €**
Naknada za transakcije do 300 € je 2,00 € fiksno po rati
- ✓ Na 12 mjesečnih rata za iznose **preko 300 €**
Naknada za transakcije veće od 300 € je 3,00 € fiksno po rati

19905 www.hb.co.me

Stanovi vraćeni građanima

Kako je objavio Berlinski senat za urbanizam i stanovanje, gotovo 8.000 stanova je vraćeno na tržište Berlinčanima koji uzaludno traže stan koji bi mogli iznajmiti

– i platiti. To je neposredna posljedica zakona uvedenog 2016. o zabrani prenamjene stambenog prostora.

Taj zakon ima za strance složen naziv Zweckentfremdungsverbotsgesetz, ali je njegov smisao i više nego jasan: stan je mjesto stanovanja, stan koji se iznajmljuje turistima – pogotovo preko internetskih platformi poput Airbnb-a, više nije mjesto stanovanja nego komercijalnog prihoda. Ako to vlasnik učini sa svojim stanom, može biti kažnjen globom u iznosu do 100 tisuća eura. A kazni je bilo: od uvođenja zakona je u gradsku blagajnu od tih kazni stiglo preko 2,6 milijuna eura, kako javlja postaja RBB.

Oko polovice tako oslobođenih stanova se doista iznajmljivalo preko takvih platforma za smještaj turista, ali tu je i 3.915 stanova koji su dosad stajali – prazni. Očito su vlasnici još razmišljali što da učine s njima ili su

kupljeni tek kao investicija.

Naravno, najviše sada slobodnih stanova je u berlinskim četvrtima koje su i inače atraktivne

za turiste, dakle u samom središtu Berlina. Tako je u četvrti Friedrichshain-Kreuzberg tržištu vraćeno 1.186 stanova, Tempelhof-Schöneberg 763, Berlin-Mitte 642, Pankow 407...

Taj zakon je donijela prethodna vlada gradopokrajine Berlina koju je činila velika koalicija socijaldemokrata i kršćanskih demokrata. Sadašnja vlada koja je koalicija socijaldemokrata, ljevice i zelenih razmišlja o ublažavanju tog zakona po kojem bi se vlasnicima ipak dopuštalo iznajmljivanje, ali ne duže od 60 dana u godini.

To je slično kao i u nekim drugim europskim gradovima koje sve više muči taj problem: i u Amsterdamu vlasnici svoje stanove turistima smiju iznajmljivati najviše dva mjeseca u godini, ali nedavno je odlučeno da će to od 2019. biti još samo 30 dana. Takvog iznajmljivanja je dosta i gradskoj upravi Barcelone, a i Pariz vodi ogorčenu borbu protiv Airbnb-a i drugih sličnih portala jer procjenjuje da je tako u proteklih pet godina s tržišta „nestalo“ oko 20.000 stanova. Od prosinca prošle godine svaki stan Pariza koji se iznajmljuje turistima mora nositi svoj registarski broj, dakle biti prijavljen nadležnim tijelima i ne smije tako biti iznajmljen duže od 120 dana u godini.

Kako javlja RBB, u Berlinu i ovako ima oko 400 stanova koji se nude turistima, makar ima i gorljivih protivnika ovog berlinskog propisa. Tako liberalna stranka smatra kako je to grubo miješanje u vlasnička prava, pa je upućena žalba Ustavnom sudu protiv ovog berlinskog Zakona o zabrani prenamjene. No u Karlsruheu još nije niti određeno kada bi se o tome raspravljalo.

Dw.de

Iznajmljivanje stanova turistima je postala pošast koja muči sve više gradova Europe. Jer tako u pravilu nedostaje stanova za same građane. Novi zakon u Berlinu, makar sporan, je „oslobodio“ gotovo 8.000 stanova

Solana se drži na aparatima

Da se definitivno promijenila situacija na Solani pokazuje i to da sada ima više slatkovodnih ptica nego tokom prošlih godina kada se so proizvodila. Takođe, dosta je kristalizacionih bazena koji su puni „zelenila“ halofitne vegetacije pa i trske. To je znak da nema adekvatnog upravljanja ovim prostorom

MONITOR: Pokrenuli ste peticiju u kojoj tražite da se Savjet za privatizaciju konačno izjasni o pitanju vlasništva ulcinjske Solane. Zašto je to po vama važno?

LIKA: Kako je i obrazloženo u izjavi dostavljenoj svim njenim potpisnicima, ovom peticijom Centar za zaštitu i proučavanje ptica

i Društvo Dr Martin Schneider-Jacoby traže od Savjeta, na čijem čelu se nalazi premijer Duško Marković, da nakon skoro pet godina „ignorisanja“ zahtjeva Privrednog suda, dostavi traženo mišljenje, kako bi se konačno utvrdilo da li je zemljište ulcinjske Solane državna svojina ili je u privatnom vlasništvu.

Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte još od 2013. godine, nije udovoljio zahtjevu Privrednog suda, kako bi se pravosnažno okončao sudski postupak pokrenut u cilju utvrđivanja vlasništva nad zemljištem nekadašnje fabrike soli *Bajo Sekulić*. To traženo mišljenje Savjeta za privatizaciju odnosi se na zvanično tumačenje odnosno stav Vlade o spornim odredbama privatizacionog ugovora odnosno prenosa prava svojine na zemljište fabrike. U konkretnom slučaju Savjet treba da dostavi sudu mišljenje o pravičnosti nadoknade za ustupljeno zemljište odnosno da odgovori na pitanje: da li je cijena od pet centi po kvadratnom metru obale mora, zaista adekvatno utvrđena tržišna cijena.

Ovo pitanje smatramo neophodnim preduslovom ne samo za zaštitu ovog lokaliteta već i za ulaganje zainteresovanih investitora u ponovno pokretanje proizvodnje soli. Niko neće ulagati u nešto kada se ne zna „čije je“.

MONITOR: *Zašto po Vama*

Savjet odugovlači da se izjasni o tome?

LIKA: To pitanje treba postaviti Savjetu za privatizaciju. Spekulisati možemo, ali nama je važno da se u što kraćem roku zaštiti ovaj jedinstveni lokalitet kako bi se u narednom koraku moglo ići ka revitalizaciji proizvodnje soli, koja je ključna za ekonomski razvoj Ulcinja i regiona i ujedno i za biodiverzitet Evrope.

Jedno svakako jeste očigledno, da je to pitanje škakljivo čim se ne rješava od 2013. godine.

MONITOR: *Dugo govorimo o zaštiti Solane. U kakvom je ona trenutno stanju, odnosno njen biodiverzitet?*

LIKA: I u peticiji smo kazali da je vrijeme da od priče pređemo na dijela. Situacija na Solani nije dobra. Iako se JP *Nacionalni parkovi* u okviru njihovih mogućnosti trude, to nije dovoljno. Otkad je inicijativa za zaštitu Solane pokrenuta imamo problem sa pumpama koje svako malo otkazuju, a samim tim morsku vodu koja je od vitalnog značaja za ptice na Solani prekasno ili čak nimalo ne upumpavaju. Nadamo se da nakon zadnje popravke pumpnog postrojenja na Đeranama nećemo imati situaciju kao prethodnih godina da kada je trebala morska voda da se upumpava nije bilo. Zbog toga smo imali ljetos umjesto bazena sa slanom vodom (svježom i puno hrane za ptice) pustinju. Skoro svi bazeni su bili suvi.

Da se definitivno promijenila situacija na Solani, pokazuje i to da vi sada imate više slatkovodnih ptica nego tokom prošlih godina kada se so proizvodila. Gnježđenje je propadalo upravo zbog toga što se nije upumpavala morska voda na vrijeme. Sada je prilično puno i kristalizacionih bazena koji su puni „zelenila“ halofitne vegetacije pa i trske. To je znak da nema adekvatnog upravljanja ovim prostorom.

MONITOR: *Jeste li zadovoljni onim što je Vlada preduzela do sada da zaštiti to područje? Je li to dovoljno?*

LIKA: Ne možemo biti zadovoljni. Solana nije zaštićena, pričamo o formalnoj zaštiti kao što to Zakon o zaštiti prirode predviđa. Imajuću u vidu da je Solana

Rješavanje pitanja vlasništva Solane smatramo neophodnim preduslovom ne samo za zaštitu ovog lokaliteta već i za ulaganje zainteresovanih investitora u ponovno pokretanje proizvodnje soli. Niko neće ulagati u nešto kada se ne zna „čije je“

prepoznata kao jedno od četiri najznačajnija močvarna staništa za ptice i da je prvi akt o zaštiti donešen davne 1984 godine, kao i da se upis na *Ramsar* listu čeka evo već nekoliko godina, onda mislim da stvarno ne možemo biti zadovoljni. Možemo slobodno reći da Vlada ne radi dovoljno da konačno zaštiti ovaj dragulj. *Solana* se drži samo na aparatima.

U članu 37 Zakona o zaštiti

prirode stoji: „Za područje za koje organ uprave, na osnovu stručnih analiza, procijeni da ima svojstvo zaštićenog područja ili je pokrenut postupak za stavljanje pod zaštitu tog područja donosi se akt o preventivnoj zaštiti područja“. Znači da je Ministarstvo održivog razvoja i turizma još kada je preuzelo finalizaciju, odnosno dopunu studije o zaštiti *Solane* moglo preventivno da je zaštiti. PUP koji jedini prepoznaje *Solanu* kao zaštićeni prostor je samo planski dokument nižeg reda. Ona se samo posebnim aktom može zaštiti.

Da Vlada nije dovoljno posvećena zaštiti Solane pokazuje i činjenica da se od 2015. u svakom izvještaju o napretku Evropske komisije nalazi zaštita ulcinjske Solane kao jedan od ključnih uslova za Crnu Goru. To nažalost pokazuje nedostatak političke volje, koliko god se zvaničnici trudili da „obmanjuju“ javnost pa čak i međunarodne institucije.

MONITOR: *Crna Gora nije još otvorila poglavlje zaštite životne sredine, koje je jedno od zahtjevnijih. Gdje je Crna Gora u stvari kad je u pitanju zaštita životne sredine?*

LIKA: Crna Gora treba da pokaže želju i iskrenu posvećenost za unapređenje životne sredine. Prosto mi je nevjerovatno da zemlja u scru Evrope, Ustavom deklarirana „ekološka država“ nije obraćala

Crna Gora je zemlja u srcu Evrope koja nema reciklažu, riješenu infrastrukturu otpadnih voda, koja nije u stanju da riješi problem zagađenja vazduha u Pljevljima, koja eksploatiše korita i kanjone zbog „kraktoročnog“ profita. Kad se to ima u vidu jasno je da osim na papiru Vlada Crne Gore nije mnogo uradila

pažnju zaštiti njenih resursa. Naprotiv, umjesto da sačuvamo našu jedinstvenu prirodu mi nju svakim danom razaramo.

Mislim da nije civilnog sektora koji se bori za očuvanje, zaštitu i unapređenje okoliša, institucije ne bi ništa radile. Prosto je fokus stavljen na valorizaciju resursa na najgori mogući način. Crna Gora je zemlja u srcu Evrope koja nema reciklažu, riješenu infrastrukturu otpadnih voda, koja nije u stanju da riješi problem zagađenja vazduha u Pljevljima, koja eksploatiše korita i kanjone zbog „kraktoročnog“ profita. Kad se to ima u vidu jasno je da osim na papiru Vlada Crne Gore nikako se ne može dičiti urađenim. Dovoljno je samo prošetati i vidjeti koliko imamo divljih deponija.

Poglavle 27 se gleda samo kroz prizmu potrebnih sredstava i to smatram pogrešnim pristupom. Vlada Crne Gore treba da radi još više u podizanju svijesti o značaju zaštite životne sredine, jer joj je to jedini resurs koji ona ima. Crna Gora je mala, i mislim da ako ovako dalje nastavimo možemo na priželjkivani „elitni turizam“ zaboraviti. Jer na Marsu nema života, i klimatske promjene su očevide.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

AKCIJA LIM, DVADESET ČETIRI GODINE KASNIJE

Državni zločin bez kazne

Zbog hapšenja, torture i kažnjavanja zatvorom rukovodstva i članova Stranke demokratske akcije niko nikad nije odgovarao iz crnogorske vlasti

Crnogorska policija, u akciji pod šifrom *Lim*, krajem januara i početkom februara 1994. godine uhapsila je kompletno rukovodstvo Stranke demokratske akcije za Crnu Goru i više njenih članova. Hapšenje su obavili pripadnici Specijalne jedinice MUP-a Crne Gore, pod komandom **Vasa Baošića**.

Služba državne bezbjednosti Crne Gore saopštila je „da su optuženi htjeli putem oružane sile da naprave Nezavisnu državu Sandžak“. U policijskom saopštenju od 31. januara 1994. godine, navedeno je i ovo: „SDB Crne Gore, u neposrednoj saradnji sa resorom Državne bezbjednosti Srbije, otkrio je da su ti ljudi, inače članovi Stranke demokratske akcije, organizovali vojne i paravojne oružane formacije kako bi stvorili preduslove za teritorijalno otcjepljenje, nasilnim putem i upotrebom oružane sile, dijela teritorije Crne Gore“.

U specijalnoj TV emisiji Televizije Crne Gore, emitovanoj istog dana, prikazano je otkopavanje oružja uhapšenih. Prikazana je i „neprijateljska štampa“, koju su optuženi čitali: nekoliko primjeraka *Monitora*.

Akcija Lim zvanično je otpočela 25. januara 1994. godine kada

su crnogorski specijalci uhapsili **Rasima Sahmana**, bivšeg poslanika u crnogorskom parlamentu, u tom trenutku sekretara SDA za Crnu Goru.

Monitor je ubrzo objavio da su svi okrivljeni izjavili da su bili podvrgnuti fizičkoj i psihičkoj torturi. Zbog toga niko iz SDB-a i policije Crne Gore nije odgovarao. Poslije dvoipogodišnjeg robijanja, u decembru 2005. godine, okrivljene je abolirao tadašnji predsjednik Crne Gore **Momir Bulatović**.

Predsjednik SDA **Harun Hadžić** bio je osuđen na sedam godina zatvora. U razgovoru za *Monitor*, Hadžić, danas profesor na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru, ovako je prokomentarisao taj događaj:

„Zamislite državnu vlast u čijem je Ustavu i krivičnom zakonodavstvu strogo pisalo i piše da je zabranjena svaka tortura, mučenje, ponižavajuće postupanje, iznuda priznanja, odnosno iskaza, od uhapšenih, osumnjičenih, optuženih. Zamislite da vas vlast te države muči elektrošokovima, prebija, izvodi na simulirano strijeljanje, a pri tome je ta ista država potpisnik – sukcesor Konvencije o zabrani mučenja i ponižavajućeg postupanja... Zamislite zvaničnu policiju, koja je u uniformama i

pod zvaničnim državnim simbolima – grbom i zastavom te države, a da vam tokom hapšenja, tokom tzv. pretkrivičnog ili predistražnog postupka psuje tursku majku, da vam više od tri dana ne kaže jeste li stvarno kidnapovani ili ste i zašto uhapšeni i šta vam se stavlja na teret, da vam ne dozvoljava branioca ne samo u predistrazi nego ni u istrazi, da vam ne obavještavaju porodicu niti uopšte javnost - gdje ste, već vam kažu da ste kidnapovani i da vas vode na razmjenu za zarobljene Srbe u Bosni. Zamislite da vas drže u samici čak i po sedamnaest mjeseci. To su činjenice i bruka za državu tipa najgoreg staljinizma a kamo li za neku nazovi demokratsku, evropsku zemlju”.

Kad su počela hapšenja njegovih stranačkih kolega, Hadžić je, kaže, pošao kod tadašnjeg ministra pravde **Filipa Vujanovića** da se raspita – ko to kasno noću nasilno upada u kuće i stanove ljudi, hapsi rukovodstvo i aktiviste SDA, i da li ih stvarno hapse zvanične vlasti Crne Gore ili su kidnapovani, kako je bila puštena glasila u narodu.

„Gospodin Vujanović me primio, sa još nekoliko članova porodica uhapšenih, ali nam je rekao da on o tome ne zna ništa. Uputio nas je kod ministra policije **Nikole Pejakovića**, koji je odbio da nas primi. Kada smo pošli iz Podgorice kući, za Rožaje, i prošli naselje Zaticu, primijetili smo policijsko auto koje nas je pratilo. Kad smo prošli Moraču, zaustavilo nas je i mene su uhapsili”, sjeća se Hadžić.

Prema njegovim riječima, cilj akcije bio je da se uništi SDA Crne Gore, koja nije bila po volji režimu.

„Ništa mi nismo učinili što je bilo krivično djelo i što je imalo za cilj nasilno stvaranje države Sandžak. Tada je Crna Gora, odnosno SRJ, bila u agresivnom i genocidnom ratu protiv BiH i u tim uslovima ljudi su osjećali ugroženost, dešavala su se ubistva, etnička čišćenja, podmetanja eksplozivnih naprava i slično, pa su se neki od njih samoinicijativno

HARUN HADŽIĆ

Nalogodavci Bulatović i Đukanović

MONITOR: Ko su bili nalogodavci akcije Lim?

HADŽIĆ: Nema sumnje najviše državno rukovodstvo Crne Gore – gospodin Momir Bulatović i gospodin Milo Đukanović, a izvršioci zvanični organi Crne Gore.

MONITOR: A zašto crnogorska vlast o tome zločinu ćuti dvadeset četiri godine?

HADŽIĆ: Zato što joj ipak savjest nije mirna, nema suvisli odgovor na jedan bezrazložni zločin, osjeća da je kriva, i sama je uvidjela da je javnost shvatila da se radilo o jednom montiranom političkom procesu koji ima sve odlike zločina protiv čovječnosti.

MONITOR: Zašto niko nije odgovarao za taj zločin?

HADŽIĆ: Zato što je i dan danas na vlasti ista ona politička garnitura koja nas je hapsila i ona neće samu sebe da pozove na odgovornost.

naoružavali, radi eventualne samoodbrane.

SDA jeste imala program koji je insistirao na rješavanju statusa Bošnjaka u Crnoj Gori i statusa Sandžaka, mirnim putem i političkim sredstvima. To je bio program jedne legalne i legitimne političke stranke. Zamislite - ta stranka nije zabranjena, a pohapšeni su svi njeni najviši lideri. Nažalost, režim je uspio da nas eliminiše sa političke scene. Stvorio je jedno neslobodno društvo u kome nema kritičke misli, nema kreativnosti, nema razvoja, nema pomaka u pravcu dalje emancipacije građana”, kaže Hadžić.

Ibrahima Čikića optužnica je teretila da je diverzant, iako je imao nalaz Kliničke bolnice grada Beograda da mu je trajno vidna

sposobnost umanjena za 100 odsto.

„Policijska akcija Lim je brižljivo planirana od strane najvećeg državnog, policijskog i vojnog establišmenta Savezne Republike Jugoslavije u Kraljevu 1993. godine. Dakle, u jeku agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu i genocida nad Bošnjacima. Udružena zločinačka organizacija zločinca **Slobodana Miloševića** (SPS) **Bulatovićevog** i **Đukanovićevog** DPS-a odlučila je da pohapse kompletno rukovodstvo tada parlamentarne Stranke demokratske akcije. O brutalnosti policije u pomenutoj akciji dovoljno svjedoči i saopštenje State Departmenta u kojem izražavaju ‘ozbiljnu zabrinutost za stanje Bošnjaka Sandžaka’. Tada su u Novom Pazaru uhapšena 24, a u crnogorskom dijelu Sandžaka

21 funkcioner i simpatizer stranke. Strašnu torturu prema navodima Helsinškog komiteta za zaštitu ljudskih prava Sandžaka prošlo je oko 17 500 Bošnjaka, a trajno raseljeno oko 100 000. U montiranom sudskom procesu osuđeni smo na 168 godina stroge robije”, podsjeća za naš list Čikić.

On je, kako kaže, radi budućih naraštaja, da se zlo iz prošlosti nikada više nikome ne bi ponovilo u budućnosti, odlučio da o tome napiše knjigu *Gdje sunce ne grije*.

„Vjerovao sam da će određeni političari prepoznati prvorazrednu priliku za lustraciju crnogorskog

društva i demokratsku tranziciju vlasti. Nažalost, i danas dvadeset i četiri godine poslije policijske akcije *Lim*, glavni organizatori, nalogodavci i izvršioci zločina i dalje zauzimaju visoke pozicije u vlasti. Lider Socijaldemokratske partije **Ranko Krivokapić** je najodgovorniji političar za izostanak lustracije i nesmjjenjivosti DPS-a. Zahvaljujući višedecenijskoj koaliciji SDP-a sa vladajućim režimom, sačuvan je od krivično-pravne odgovornosti Milo Đukanović i zaustavljena demokratsku tranziciju vlasti. Jedino se meni

vo Đurišić: „Akcija Lim je državni zločin o kojem se uglavnom ćuti, ali DPS-u daje snagu da sličnim akcijama sije strah, ne samo u opoziciji nego i među građanima Crne Gore”

brahim Čikić: „Najveću bol mi nanosi zaglušujuća šutnja mnogih Bošnjaka. Čak i neki koji su prošli najstravičniju torturu u Foči danas glasaju za DPS”

sudilo. Zahvaljujući režimskom priručnom sudstvu, osuđen sam na 5.500 eura. Ostaće trajno zapisano da je u Đukanovićevoj Crnoj Gori sutkinja **Sanja Konatar** donijela osuđujuću presudu žrtvi. U montiranom političkom suđenju osuđen sam zato što sam se usudio da javno u najblažoj formi iznesem istinu i sačuvam od zaborava jedan od najtragičnijih događaja Bošnjaka Sandžaka, Srbije i Crne Gore”, kaže Čikić.

Čikić je razočaran što je „zahvaljujući nacionalnim penzijama, ministarskim foteljama i ostalim

vidovima privilegija zločin brzo zaboravljen“.

„Upravo oni koji ni po koju cijenu nisu smjeli sebi dozvoliti takav luksuz su pohrlili u zagrljaj vladajućeg režima. Meni najveću bol nanosi zaglušujuća šutnja mnogih Bošnjaka. Čak i neki koji su prošli najstravičniju torturu u Foči glasaju za DPS! Žrtva je počela obožavati dželata. Čak i njihova djeca govore na promotivnim skupovima te stranke i pozivaju Bošnjake da glasaju upravo one koji su se izživljavali nad njihovim roditeljima! Ako se ne kazne zločinci, zlo će ponoviti“, uvjeren je Čikić.

Akcije *Lim* dobro se sjeća i dr **Ivo Đurišić**.

Kao bivši funkcioner DPS-a imam moralnu obavezu da ispričam istinu o *akciji Lim* koja će biti početak lažnih akcija DPS-a u borbi sa neistomišljenicima, kaže za *Monitor* Đurišić.

„Počelo je tom akcijom protiv Stranke demokratske akcije i njenih vođa na čelu sa Harunom Hadžićem, a nastaviće se *aferom Snimak* i lažnim državnim udarom iz 2016. godine. U *akciji Lim* su članovi DPS-a, pod rukovodstvom visokih policijskih funkcionera, zakopali noću oružje, a ujutru doveli članove SDA da ga otkopaju uz prisustvo kamera Televizije Crne Gore. Da bi izvukli priznanje od članova SDA spuštali su ih kao i članove njihovih porodica u bunar. Funcioneri i članovi SDA su potpuno nevini završili u zatvoru“, podsjeća Đurišić.

Ovo je, po njegovom mišljenju, državni zločin.

„O njemu se uglavnom ćuti, a to DPS-u daje snagu da sličnim akcijama sije strah, ne samo u opoziciji nego i među građanima Crne Gore. Taj strah zadržao se danas i zato, uz izborne krađe, DPS godinama dobija izbore. Znaite ono - strah čovjeku često obraz kalja“, kaže Đurišić.

I tako, zahvaljujući DPS-u, evo skoro četvrt vijeka.

Veseljko KOPRIVICA

Uz rame Americi

U jeku fascinantnih potvrda uspjeha reforme zdravstva, koju sprovodi ministar Kenan Hrapović, stižu i kritike, pa se traži i dlaka u sistemu – kao na primjer to da Nikšić, s oko 80.000 stanovnika, ima jedno vozilo hitne pomoći

Crna Gora rame uz rame sa SAD: Naš zdravstveni sistem među najboljim u regionu, naslov je senzacije koju je proteklog vikenda objavio dio prorežimskih medija.

Objasnili su: „Crnogorski zdravstveni sistem nalazi se na 36. mjestu od 195 zemalja po kvalitetu i dostupnosti zdravstvenih usluga, prema izvještaju objavljenom u jednom od najstarijih i najeminentnijih medicinskih časopisa, *The Lancet*“.

Crna Gora na toj skali ima 81 poen, isto kao i Sjedinjene Američke Države, koje izdvajaju 27 puta više novca po glavi stanovnika u odnosu na Crnu Goru, pišu *Dnevne novine*. U odnosu na region, samo je Hrvatska ispred nas, na 33. mjestu.

Objasnili su i „da jedan od indikatora *Lancet* indeksa jesu ljudski resursi po glavi stanovnika, pa tako ni situacija kada nam fali određeni broj ljekara nije uticala na kvalitet i dostupnost zdravstvene zaštite“.

Postavlja se pitanje ko je kriv što se svake godine prosipaju milioni eura za liječenje pacijenata u inostranstvu, od Beograda do Turske, kada je kod nas sve bolje sistemski riješeno. U kolikoj su onda tek zabludi političke i biznis velmože koje se striktno liječe u inostranstvu.

A onda se oglasio ministar

Kenan Hrapović. Ali sa drugom listom. Opet naslov, CdM: *Naše zdravstvo napredovalo najviše u Evropi, vraća se 50 ljekara*. „Sa ponosom mogu da kažem da je crnogorski zdravstveni sistem ostvario najveći skok u 2017. godini. Crna Gora je sa 34. napredovala na 25. mjesto. Najveći skok u 2017. ostvarila je Crna Gora“, kazao je ministar Hrapović. Prethodnih godina smo se rotirali sa posljednjeg, na pretposljednje mjesto.

Ministar objasnio i drugu stavku iz naslova - ove godine sa specijalističkog usavršavanja u Crnu Goru se vraća oko 50 ljekara.

Oglasili su se i skeptici. Bivši medicinski direktor Kliničkog centra, hirurg **Vladimir Dobričanin**, u intervjuu *Danu* je izjavio: „Zbog partijskog i koalicionog zapošljavanja direktora bolnica, čija je glavna osobina neznanje, imamo jedan od najgorih zdravstvenih sistema u Evropi“.

Teško da ijedna lista može da rangira neke specifičnosti našeg zdravstvenog sistema. Kao, na primjer, nedavnu činjenicu koju su objavile *Vijesti*: Nikšić, po površini najveća opština u bivšoj Jugoslaviji, sa oko 80.000 stanovnika, ima samo jedno vozilo hitne pomoći.

P. NIKOLIĆ

Zbog Tuđmana sam bio čovjek bez biografije

MONITOR: *Više od četvrt vijeka živite u Pragu, u kojem ste diplomirali na čuvenoj praškoj Filmskoj akademiji. Čime se tamo bavite?*

ZAFRANOVIĆ: Cijeli život bavim se isključivo filmom. Godinama sam profesionalni slobodnjak tako da se moram boriti za svaki film. Nekada je to bilo mnogo jednostavnije. Postojali su veliki studiji koji su finansirali filmove, a danas smo praktično na ulici i moramo da prosimo od raznih komisija i fondova po Evropi tako da su to daleka vrlo teška putovanja do realizacije filma. Kada sam u prvim svojim emigrantskim godinama došao iz Pariza u Prag i završavao film *Testament* to je bila najorganizovanija kinematografija u svijetu. Međutim, početkom devedesetih to se sve raspalo. Postojali su sponzori – tajkuni koji su se obogatili i oni su finansirali filmove, ali krajem devedesetih to je više bilo nemoguće. Sada je situacija nešto bolja. Dobijaju se sredstva iz državnih fondova i mislim da češki film ima šanse da izađe iz te velike krize u koju je upao devedesetih. Pošto nikada nisam radio filmove po narudžbi, a ovdje nisam mogao da ih kao stranac snimam, bio sam prisiljen uzeti češko državljanstvo. Nakon toga mogao sam snimati filmove koji nisu vezani direktno za Češku. Sada radim na filmu *Karuzo*. To je freska i tragikomedija puna crnog humora. Film govori o italijanskom fašizmu u Dalmaciji. Film je odbijen u Hrvatskoj zbog mog imena i mojih ranijih filmova koji

Dok sam bio u egzilu u Parizu, a onda u Pragu nijedan moj film nije mogao biti prikazan u Hrvatskoj. Tako se prema meni postavio Tuđman

se, naravno, ne sviđaju novoj vlasti u Hrvatskoj. Zato sam konkurirao u Češkoj i sada tražimo glumca koji će glumiti uličnog pjevača Karuza. Scenario se prevodi na francuski, jer je za film zainteresiran glumac Žerar Depardje. Ti apsurdni su me nagnali da ostanem u Češkoj.

MONITOR: *Jedan ste od istaknutih filmskih režisera takozvanog jugoslovenskog crnog talasa i režiser koji je pomjerio granice jugoslovenskog filma. Kako sa današnje distance gledate na to vrijeme?*

ZAFRANOVIĆ: Bilo je zabranjenih filmova i ideologije koja nije dopuštala slobodnije izražavanje ni u formi ni u sadržaju tako da smo morali osvajati slobodu. Kao studentu praške *Filmske akademije* ta su mi forma i sadržaj bili pratilja u kasnijim filmovima. Bilo je raznih predcenzura, cenzura, komisija. Jednom smo izbrojali da je od početka filma do Filmskog festivala u Puli bilo devetnaest komisija! Trebala je ogromna energija da se sve to savlada. Ipak, sve je išlo prema evropskom standardu. *Praška škola* je uvela visok nivo u film i uspjela je da plasira svoje filmove na najveće svjetske festivale. To je bila profesionalna kinematografija i mi smo zahvaljujući njoj u *Jadran filmu* u Zagrebu, radeći sa strancima, posebno sa Amerikancima, poštovali te standarde. U ekipama je bilo dosta vrhunskih profesionalaca, koji su kasnije izvezili naše filmove. I tako smo stigli do vrha, a onda je sve to početkom devedesetih srušeno kao bombardina kula. Film je pao na obiteljske i prijateljske grane i to traje do danas, izuzimajući iznimke.

MONITOR: *Početkom devedesetih Vaši filmovi su zabranjivani u Hrvatskoj...*

ZAFRANOVIĆ: Vezan sam za Hrvatsku i to je moja rodna zemlja. Tu su moji korijeni koji su utkani u sva moja djela. Moji su filmovi početkom devedesetih zabranjeni u Hrvatskoj. Dok sam bio u egzilu u Parizu, a onda u Pragu nijedan moj film nije mogao biti prikazan u Hrvatskoj. Čak ni moji amaterski

Tito je istorijska ličnost

MONITOR: *Vaši filmovi su uvijek otvarali istorijske tabu teme. Vaš dokumentarni TV serijal „Tito - posljednji svjedoci testamenta“ od prve epizode izazvao je burna reagovanja, posebno u Hrvatskoj. Kako danas gledate na Tita i njegovu epohu?*

ZAFRANOVIĆ: Nisam promijenio stav od dana kada sam počeo da shvaćam politiku u odnosu na stvaralaštvo, u odnosu na film. Tito je historijska ličnost kojoj se to ne može osporiti osim revizionista koji su jedva čekali svoj momenat, posebno u Hrvatskoj, gdje su došli iz svijeta, da skinu glavu Titu i da ga udalje od Hrvatske. U borbi protiv fašizma Tito je bio hrabar vojskovođa, koji je proširio granice bivše Jugoslavije. On je jedan od najvećih antifašističkih boraca i proslavio je Jugoslaviju u cijelom svijetu. Posebno je značajno što je rekao Ne Staljinu i krenuo svojim putem. Zaslužan je i za uvođenje samoupravljanja koje je bilo jedinstveno u cijelom svijetu. Iako je taj sistem imao grešaka, čini mi se zbog preuranjenog uvođenja, on je oslobodio poniženu radničku klasu i to se ni sa čim ne može upoređivati, a posebno ne sa ovim današnjim globalnim sistemom. Tito je imao ogromnu ulogu i u nesvrstanom svijetu. Niko te državnike nije prisiljavao da se sa njim susreću, ali njima je bilo važno njegovo mišljenje, počev od Kenedija i Niksona pa do Kastro i svih koji su bili vrlo uticajni, posebno iz Njemačke. Zbog toga je Tito nezaobilazna ličnost. A to što se danas dešava u Hrvatskoj sa Titom je zločin i to zločin koji je prvenstveno uperen protiv hrvatskog naroda. Hrvatski narod je imao veliku, bogatu ljevičarsku tradiciju, a Zagreb posebno kao centar, i ovo što se dešava ne miriše mi na dobro, jer narod koji se odriče svojih najboljih umova i sinova osuđen je da nestane.

filmčići. Tih desetak godina bio sam čovjek bez biografije. Tako se prema meni postavio Tuđman. Stvar se otopila dolaskom Ivice Račana i socijalista i sve je krenulo malo nabolje. Tako sam izašao iz te vražije cenzure koja mi je bila nametnuta tih godina.

MONITOR: *Vaš film „Testament“ nikad nije prikazan u Hrvatskoj, a Tuđman Vas je u svojoj knjizi „Bespuća zbilje“ nazvao izdajnikom hrvatskog naroda. Čime ste zaradili taj epitet?*

ZAFRANOVIĆ: Početkom osamdesetih, prije nego je Tuđman došao na vlast, spremao sam dokumentarni film *Jasenovac* i on me je u pismu Milki Planinc napao iako film nije vidio. Film je napao zbog jednog apsurdna. Uprava Jasenovca od mene je tražila, jer je to bio polunaručeni film, da navedem da je u Jasenovcu stradalo između osamstotina hiljada i milion ljudi. Do tog podatka u svojim istraživanjima nikad nisam došao i taj broj nisam stavio u film. Rekli su da filmom nisu zadovoljni, i film je nekoliko godina bio van onog što je bila njegova funkcija – da upozna gledaoce šta

se dešavalo u tom užasnom logoru. Film je dobio *Gran pri* na festivalu u Beogradu, a poslije toga bio je kandidovan za *Oskara*. Zanimljivo je da je dobio i *Nagradu grada Zagreba*. Onda je intervenirao Josip Vrhovec, tadašnji ministar vanjskih poslova, da se film vrati iz Amerike. I vraćen je, a imali smo veliku šansu da dobijemo *Oskara*, jer je predsjednik Akademije za dodjelu *Oskara* bio Karl Malden. Tuđman je napisao u tom pismu da sam u filmu naveo da je u Jasenovcu bilo milion žrtava, a ja sam mu odgovorio u *Vjesniku* da je on istoričar amater koji nije ni vidio film i da je ozbiljan istoričar trebalo bi prvo da vidi film i uvjeri se da taj broj u filmu nije ni pomenut. Bila je to oštra polemika u kojoj je Tuđman ispao lažac. I, naravno, kada je došao na vlast to mi je vratio punim udarcem u oko.

MONITOR: *Nedavno ste izjavili da nove generacije reditelja nisu spremne za provokativne teme koje se suprotstavljaju političkom i društvenom mejnstrimu. Zašto je današnje vrijeme vrijeme bez umjetničke i građanske hrabrosti?*

ZAFRANOVIĆ: Prije svega

sve te silne akademije otvorene na teritoriji bivše Jugoslavije ne proizvode profesionalce, nego ljude koji bi se tek morali školovati. Prvo, malo znaju, a onda se vrlo malo radi na općoj kulturi. Da biste bili hrabri i podizali svoj talenat neke stvari morate znati. Često kažem da onaj ko piše scerarije mora da bolje zna kameru od kamermana, scenario bolje od pisca teksta, kostimografiju od autora u tom sektoru, mora izuzetno da poznaje sve faze muzike da bi od njih mogao zahtijevati ono što treba da urade. Tako se stvara autoritet i filmovi na visokoj profesionalnoj razini. Međutim, te profesije više nema na teritoriji bivše Jugoslavije. A kada reditelji dobiju od fondova pedeset odsto novca za film ili manje odmah su producenti kao i njihove žene iako nikad ništa nisu radile u filmu. Pola novca od toga ostave sebi i za to kupe kameru, montažu, dio kuće i onda od tih ostataka snime neki film koji niko ne vidi.

Ti filmovi nisu za kina. Za kina su filmovi za koje gledaoci, nakon što su ih odgledali, kažu dobili smo mnogo više nego što smo platili kartu. Kino je zakon, u njemu su gledaoci mjerodavni da li neki film valja ili ne. Danas imate u Hrvatskoj film na koji je potrošen milion, ali ima 54 gledaoca! Na cijeloj teritoriji Hrvatske 54 gledaoca slovima i brojkom. Tako je danas film osim iznimki pao na obiteljske mučke.

MONITOR: Na Vašem filmu „Okupacija u 26 slika” radili su i veliki pisci Mirko Kovač, Danilo Kiš i Filip David. Danas je nešto tako teško i zamisliti...

ZAFRANOVIĆ: Radio sam sa izuzetnim piscima koji su bili i moji prijatelji. To je, pored ostalih, bio veliki pisac Mirko Kovač. Od njega sam učio literaturu, a on od mene film. Bili smo skoro spojeni

kao sijamski blizanci. Nama su se priključili Filip David, kao dramaturg, povremeno su uskakali Danilo Kiš, Borisav Pekić, Ranko Munitić... To je bila silna ekipa koja je osjećala

ruke, jer nakon završetka akademije nisam slikao. I sasvim slučajno susreo sam se sa Vidosavom Stevanovićem, koji je napisao knjigu o posljednjem ratu u bivšoj Jugoslaviji. Pročitao

da se može ponoviti krvavi Drugi svjetski rat na ovim teritorijama. Nacionalizam se bio raspukao na sve strane. Razvijala se neobičano jaka propaganda mržnje. I mi smo napravili filmove kao krik protiv toga misleći da ćemo to nekako spriječiti ili upozoriti i zaustaviti. Ljuto smo se prevarili. Kada sam došao u Pariz, nakon emigriranja iz Hrvatske, montirao sam preko dana film *Testament*, a uveče, sve ono što sam preko dana montirao u crno-bijeloj tehnici, gledam na našim televizijama u koloru - posljednji rat po istom scenariju. Gledao sam ta krvoprolića i užas koji su pogodili familije i sa jedne, i sa druge, i sa treće strane. Tada sam shvatio da naši filmovi nisu napravili apsolutno ništa. Shvatio sam da su naši filmovi u odnosu na politiku u drugom planu. Nakon filma *Testament* htio sam da se vratim slikarstvu, ali nije mi išlo od

sam je za jednu noć, izuzetno mi se dopala i dogovorili smo se da po njoj snimimo film. Našli smo producenta u Francuskoj, napisali scenario i krenula je realizacija filma. Iz Pariza smo prešli u Prag i nastavili rad na tom velikom antiratnom filmu. Međutim, pri kraju filma jedan od sponzora se povukao i onda sam počeo rad na filmu *Karuzo*, čija je realizacija pri kraju. Posljednjih dana bavim se filmom *Djeca sa Kozare*. To je jedna od najstrašnijih epizoda iz Drugog svjetskog rata kada je stradalo kompletno područje od ustaškog čišćenja. Posebno su stradala djeca, od kojih je jedan broj završio u logoru za djecu u Jasenovcu. Scenario je napisao sada pokojni Arsen Diklić. I to su dva filma koji će na neki način biti kruna mog stvaralaštva.

Veseljko KOPRIVICA

ANTINOMIJA PRIJATELJSTVA

Uistinu, postoje teme na koje se čovjek iznova vraća. Nisu to obične teme, nema mnogo stvari o kojima vrijedi razmisliti ni dva puta. Jednom je neophodno razmisliti o svemu što nam se desi prvi put, jer smo mi po definiciji racionalna, misaona bića (koliko god to bilo pretenciozno, koliko god se to rijetko potvrđivalo u našem životu!), ali ne češće: onaj ko je cijeli život proveo u razmišljanju, propustio je život. Među tih par tema o kojima vrijedi razmisliti u svakoj prilici bez rizika da se time osiromaši sam život, posebno (ako ne i prvo) mjesto, zauzima prijateljstvo.

Nije lako reći pravu riječ o prijateljstvu. Jer jezik prijateljstva ne čine riječi, već značenja. Kad kažem značenja – mislim na destilisana, čista značenja, bez trunke dvosmislenosti. Ono direktno, neposredno, intuitivno razumijevanje u najsloženijim situacijama, to je svojstvo kojim se odlikuje jezik prijateljstva. Ako je čovječanstvo do danas ipak ostalo kakva-takva cjelina (koliko god bila sukobljena i konfliktna), to je samo zato što ga drži cement prijateljstva. Prijateljstvo je, prije svega – odsustvo bilo kakve sebičnosti, dakle sasvim neuobičajeno stanje suprotno egoizmu kao ključnom principu opstanka. Dok u svakodnevnom, „normalnom“ životu, čovjek dugo pamti sve što je dao i brzo zaboravlja sve što je dobio, prijateljstvo je kad odmah zaboraviš sve što si dao i zauvijek pamtiš sve što si dobio!

Ne bježim od istine da prijateljstvo nema nikakvu upotrebnu vrijednost! Čak ni najiskrenije prijateljstvo ti ne može riješiti ni osnovno pitanje opstanka. Kao i filozofija, poezija, kao muzika i umjetnosti u cjelini, ni prijateljstvo ti ne može zamijeniti par dobrih cipela kada si u snijegu, ne može te nahraniti ni koliko tanjir supe ako si gladan. I jednako kao filozofija i umjetnosti, kao vrlina i ljepota, ni prijateljstvo ne rješava životne probleme, nego daje vrijednost životu, uzdiže ga iznad golog i besmislenog opstanka, čini ga plemenitim i vrijednim življenja.

Treba imati više sreće da se nađe pravi prijatelj nego da se nađe zakopan čup sa zlatom; ali da se prijateljstvo sačuva – za to je neophodan Božji blagoslov. Ko je našao prijatelja, postao je bolji čovjek nego što je bio prije toga. Prijateljstvo nas učini boljim i plemenitijim, nego svi vaspitači i svi univerziteti svijeta. Koliko puta sam čuo i pročitao rečenice koje slave prijateljstvo kao

ekstenziju egoizma: „Čovjek mora najprije voljeti sebe, da bi volio drugog! Voli drugog kao sebe samog! Ko ne voli sebe, ne voli ni drugog! Čovjek ne može voljeti druge narode ako ne voli svoj narod!“ I uvijek sam pomislio da je to velika zablude. Čovjek može voljeti sebe a da ga za druge nije briga! Može voljeti drugog a da je prema sebi samom mnogo skeptičniji. Može voljeti svoj narod a mrziti ili potcjenjivati sve ostale narode. Dešava se i obratno, da čovjek voli drugi narod a prezire sopstveni.

U cjelini uzevši, jasno je da ljubav prema sebi, odnosno, egoizam u svim oblicima i intenzitetu, nije garancija, čak ni neophodan uslov ni za ljubav, ni za prijateljstvo. Mistici, ti istinski znalci ljubavi, shvatili su da je upravo ravnodušnost prema sebi i potisnuće sopstvenog ega, ključna pretpostavka da se vole drugi; konačno, u svim mističkim tradicijama, Bog se voli bezuslovno, tek nakon potpunog gašenja svakog egoizma, sujete i ovosvjetskih ugađanja sebi.

Ipak, sva razmišljanja o prijateljstvu meni poznata, previđaju jedan nepremostiv paradox - Kantovom terminologijom rečeno, jednu antinomiju čistog prijateljstva, jer:

Za odmor i predah su prijatelji.

Na putu, čovjek je sam!

Prijatelj je najveći poklon u životu, u to ne može biti sumnje. To je konj kog nam je poklonila srećna sudbina da lakše pređemo put koji nam je određen. Ali čak i na konju, čovjek jezdi sam; i konj dok galopira sa jahačem u sedlu, jednako tako je sam. Oni jesu bliski koliko dva bića uopšte mogu biti bliska. Ali njihovi unutrašnji putevi odvijaju se odvojeno, zasebno, svako sa svojim mislima, svako sa svojom sudbinom! Ne postoji rješenje za antinomiju prijateljstva.

Ta se razlika ne može ukinuti, njihovi unutrašnji putevi ne mogu se poklopiti, koliko god bila ista njihova putanja kojom se kreću. Tek kad zastanu da se odmore, da predahnu, na livadi u hladu osamljenog hrasta, ili pod rascvjetanom krošnjom divlje trešnje, oni se vrata jedan drugom, podijele isti trenutak. Tada ni jahač više nije jahač, ni konj više nije konj; to su dva prijatelja.

To je najviše što ovaj život može pružiti.

Valjda je zato rečeno:

„Poklonjenom konju se ne gleda u zube!“

Prijatelju – pogotovo.

Piše: Ferid MUHIĆ

**Ako je
čovječanstvo do
danas ipak
ostalo
kakva-takva
cjelina to je
samo zato što ga
drži cement
prijateljstva**

Gladan presitom ne vjeruje

Uoči otvaranja foruma, organizacija Oksfam objavila je izveštaj u kojem se navodi da sada samo jedan odsto svetskog stanovništva posjeduje 82 odsto ukupnog bogatstva

Sa m i t i *Svjetskog ekonomskog foruma* svakog januara u švajcarskom odmaralištu Davosu proteklih 47. godina bili su najveća po kvadratnom metru koncentracija bogatstva i uticaja u svijetu. Procjenjuje se da je oko 3.000 gostiju Davosa od 23. do 26. januara posjedovalo bogatstvo od blizu jednog biliona dolara.

Otkako je 2008. izbila globalna finansijska kriza, na samitima u Davosu su industrijalci, milijarderi, poslodavci i donosioci političkih odluka svijeta razmenjivali misli o siromaštvu i nejednakosti. Ove godine manje, jer je svjetska privreda

stala na noge. No, trebalo je, jer sve ukazuje da problem nejednakosti postaje sve gori.

Uoči otvaranja foruma, organizacija *Oksfam* objavila je izveštaj u kojem se navodi da je imovina najbogatijih ljudi na svijetu tokom 2017. godine ponovo porasla - sada samo jedan odsto svetskog stanovništva posjeduje 82 odsto ukupnog bogatstva. „Bogatstvo milijardera raste šest puta brže od plata običnih ljudi”, saopštio je *Oksfam*.

Bogati su se bogatili i kada je rast svjetske ekonomije usporio. Bogatstvo milijardera je u prosjeku raslo po stopi od 13 odsto godišnje

u periodu od 2006. do 2015, a samo prošle godine njihovo bogatstvo je uvećano za vrtoglavih 762 milijarde dolara. *Oksfam* procjenjuje da je to dovoljno da se riješi problem ekstremnog siromaštva u svijetu ne jednom, nego čak sedam puta.

Najbogatiji 0,1 odsto svjetskog stanovništva su od 1980. uvećali svoje bogatstvo isto koliko i najsiriromašnija polovina stanovnika, navodi se u *Izveštaju o svjetskoj nejednakosti* koji je objavio francuski ekonomista **Tomas Pikety**.

U izveštaju švajcarske banke *Credi Suis* stoji da je u vrijeme izbijanja globalne ekonomske krize 2008. godine jedan odsto najbogatijih

posjedovalo 42,5 procenata svjetskog bogatstva, a ono je u 2017. uvećano na 50,1 odsto. Takođe, 42 najbogatije osobe posjeduju imovinu koju ima i siromašnija polovina čovječanstva od 3,7 milijardi ljudi.

Ruski portal *Gazeta* piše kako je ukupno bogatstvo dolarskih milijardera od 2010. godine povećano za 13 odsto. Njihovo bogatstvo je poraslo šest puta brže od plata običnih radnika i zaposlenih širom svijeta.

Razloge za veliku nejednakost u raspodjeli bogatstva *Oksfam* vidi u uticaju kompanija na politiku, eroziji radničkih prava i izbjegavanju plaćanja poreza. „Ovdje sam (u Davosu) kako bih rekla velikim kompanijama i političarima da takav jaz nije prirodan, da su ga uzrokovali njihovi potezi i njihove politike i da ga upravo oni mogu zaustaviti“, izjavila je izvršna direktorka *Oksfama* **Vini Bjanima**.

Profesor na Gradskom univerzitetu Njujorka **Branko Milanović**, kao uzroke navodi monopolski i monopsonski (monopol velikog kupca nad znatnim dijelom tržišta) kompanija bogataša, njihove ucjene državne uprave da bi izbjegli plaćanje poreza, zabrane organizovanja

• AMERIKA MOŽE ŠTA
HOĆE: Donald Trump

radnika u firmama kapitalista, njihov cinizam da koriste državnu hitnu pomoć za prevoz radnika koji se onesvijeste od vrućine (zbog štednje na troškovima klimatizacije), primoravanje zaposlenih da koriste socijalnu pomoć ili borbu moćnika za poreske stope od 0 do 12 odsto (najvidljivije u nastojanjima političara u SAD-u, od predsjednika **Donalda Trampa** do **Mita Romnija**).

Istraživanja pokazuju da trend bržeg bogaćenja bogatih u odnosu na siromašne ne zavisi od prirode političke strukture i životnog

standarda država. U demokratijama i diktaturama, republikama i monarhijama, u državama u kojima se vodi rat i kod onih koje vjekovima ne znaju za ratove, svejedno postoji rastući jaz između onih koji imaju i nemaju.

Trojica najbogatijih ljudi u SAD-u — **Bil Gejts**, **Džef Bezos** i **Voren Bafet** — zajedno raspolažu imetkom većim od uštedevine čak 160 miliona Amerikanaca, pokazuje najnovija studija. Ta tri milijardera zajedno imaju ukupno 248,5 milijardi dolara, što premašuje zbirnu vrijednost imovine oko 63 miliona američkih domaćinstava, zaključeno je u studiji *Bonana Milijardera 2017*.

Ukupno bogatstvo 25 ruskih milijardera za 11 mjeseci 2017. poraslo je za 21,6 milijardi dolara, objavila je američka medijska kuća *Blumberg*. Prema posljednjim podacima, najbogatiji ruski milijarder je **Aleksej Moradšov**, akcionar *Severstali* i njegov imetak procjenjuje se na 19,2 milijarde dolara, za 2,32 milijarde više nego krajem 2016.

„Toliko novca koncentrisanog u tako malo ruku dok se veliki broj ljudi muči — to nije samo loša ekonomija, već i moralna kriza“, ističe se u studiji američkog Instituta za političke studije čiji su koautori **Džo Hoksi** i **Čak Kolins**.

Inače, 400 najbogatijih ljudi u SAD-u, kada se saberu vrijednosti njihovih imetaka, zajedno posjeduju bogatstvo od 2,68 biliona dolara,

Tramp i protekcionizam

Nekoliko dana prije dolaska u Davos Donald Tramp je uveo visoke carine na uvoz veš mašina i solarnih ploča, želeći da podstakne domaće proizvođače, ostajući vjeran mjerama protekcionizma, pa čak i na uštrb poznate firme iz Južne Koreje, velikog američkog saveznika. Dan pred njegov dolazak, u Davosu su govornici zasuli Trampa optužbama zbog protekcionističkih mjera, jer slobodno tržište nema alternative ako svijet misli da ide naprijed.

Godina prestrojavanja dolaskom Trampa na vlast, koja je protekcionističkim mjerama donijela oporavak američkoj privredi, 2,4 miliona novih radnih mjesta i nezaposlenost na najnižem nivou, za predsjednika SAD-a je očigledno bila dovoljan adut da se sam protiv svih pojavi u Davosu. Da kaže kako neće raditi na štetu Amerike i pokaže da zemlja na čijem je čelu i dalje može što hoće.

„Kada SAD bilježe rast, rastu i druge zemlje svijeta. Prosperitet SAD-u stvorio je bezbroj radnih mjesta širom svijeta, dok su kreativnost i inovacije u SAD-u dovele do značajnih otkrića koja svuda pomažu ljudima da žive bolje i zdravije živote“, rekao je Tramp.

Takođe, nije propustio da u govoru žestoko kritikuje medije.

„Prije nego što sam postao političar nisam bio ni svjestan koliko opaki, zlobni i lažljivi mogu da budu mediji“, rekao je Tramp, nakon čega se čulo glasno negodovanje iz publike, a pojedini su ga i izviždali. Okupljeni novinari kažu da tako nešto u Davosu još nisu doživjeli, prenio je *Gardijan*.

što je više od ukupnog domaćeg proizvoda (BDP) Velike Britanije, Francuske ili Indije, navodi se u pomenutoj studiji.

Poreska smanjenja za koja se nedavno izborio predsjednik Tramp vjerovatno će još više proširiti jaz. Ocjenjuje se da će 80 odsto smanjenja poreza ići na ruku samo najbogatijima, odnosno jednom procentu domaćinstava.

„Oporezujući naša najbogatija domaćinstva, mogli bismo da dođemo do značajnih prihoda i onda uložimo te fondove u razvoj mogućnosti za stvaranje bogatstva“, zaključuje se u studiji.

Milanović, ranije glavni ekonomista Svjetske banke, se zalaže za usvajanje politika predloženih u zvaničnom dijelu programa ovogodišnjeg samita u Davosu: povećanje poreza za jedan odsto najbogatijih i velika nasljedstva; obezbjeđivanje pristojnih nadnica; smanjenje razlika u dohotku između direktora i radnika; veće ulaganje u državno školstvo; olakšan pristup finansijskim sredstvima za srednju i radničku klasu; ujednačavanje oporezivanja kapitala i rada; suzbijanje korupcije u javnim nabavkama i privatizacijama. Ali i da se vlasnici kapitala odreknu usluga povremeno i privremeno angažovane radne snage.

Nažalost, primećuje Milanović: „Sprovođe se politike koje imaju upravo suprotno dejstvo: Trump je, kao što je obećavao ili prijetio, izdejstvovao istorijsko smanjenje poreza za bogate, dok francuski predsjednik **Emanuel Makron** podliježe čarima poznog *tačerizma*. Ništa dobro se ne događa ni u ekonomijama u razvoju (jedini važan izuzetak je kampanja za suzbijanje korupcije u Narodnoj Republici Kini)“.

„Bizarno je to što povratak na industrijske odnose i poreske politike s početka 19. vijeka predvode ljudi kojima su usta puna jednakosti,

Pomaci

Neke uspjehe u borbi sa siromaštvom, jednim od glavnih zvanično proglašenih zadataka rada Organizacije ujedinjenih nacija, čovječanstvo ipak ima. Ispod granice ekstremnog siromaštva 1990. godine je živjelo 1,85 milijardi ljudi ili 35 odsto svjetske populacije. Prema podacima za 2013. godinu, broj ljudi koji žive u krajnjem siromaštvu je već spao na 767 miliona ljudi. No, to je i dalje više od 10 odsto svjetske populacije.

Od 1981. je NR Kina podigla 728 miliona ljudi iz siromaštva kako ga definiše Svetska banka. Vijetnam je izbavio iz siromaštva preko 30 miliona žitelja. Za to vrijeme je u ostatku svijeta, kojim dominira model razvoja koji zagovara MMF oko 120 miliona ljudi prešlo iznad granice siromaštva.

Povremeno dio problema siromaštva rješavaju velike humanitarne akcije - među najbogatijim ljudima na planeti gotovo svi se u većoj ili manjoj mjeri bave pomaganjem siromašnima.

Problem nezaposlenosti nigdje nije u potpunosti riješen, a stopa nataliteta u svijetu, iako mnogo manja nego u prvoj polovini 20. vijeka, nastavlja da raste, konkurencija za radna mjesta je velika. To omogućava vlasnicima kompanija da diktiraju svoje uslove i u isplaćivanju zarada.

poštovanja prava, participacije i transparentnosti“, zaključio je Milanović.

Globalna nejednakost učvrstila se na visokom nivou prethodnih godina, ali povećanje tog jaza nije bilo isto u svim djelovima svijeta. „Činjenica da se rast nejednakosti znatno razlikuje među regionima sugerise da su važne politike i institucije: rast nejednakosti se ne može posmatrati kao mehanička, deterministička posljedica globalizacije“, ocjenjuje se u Piktijevom izveštaju.

Jedan odsto najbogatijih Evropljana ima manji udio u prihodima nego najsiromašnija polovina stanovnika tog kontinenta.

Autori izvještaja navode da je jedan od ciljeva studije da se natjeraju vlade da budu transparentnije kada su u pitanju finansijski podaci.

„Ekonomska nejednakost je raširena i donekle neizbježna. Vjerujemo, ipak, da ako se nejednakost pravilno ne nadgleda i ako se na to ne odgovori, može dovesti do raznovrsnih političkih, ekonomskih i socijalnih katastrofa“, ocijenili su autori izveštaja.

U izvještaju se dodaje da je premještanje javnog bogatstva u privatni sektor ostavilo vlade bez sredstava za ulaganje u obrazovanje, zdravlje i druge mjere koje pomažu da se smanji nejednakost.

Prošle godine broj milijardera je povećan najviše u istoriji. Postavlja se pitanje šta to Davos može da donese?

Kada se od 2010. do danas, pogledaju teme zasjedanja, gdje je u fokusu bila nejednakost u svijetu, reklo bi se da su se džabe sastajali. Rešenje za probleme nisu našli. Cinici bi postavili pitanje: Da li je Davos, mjesto gdje će najbogatiji tražiti formulu kako da to i ostanu, ili po mogućstvu postanu još bogatiji. Ili, da li je tamo svjetska elita iznova utvrđivala gradivo — kako spasiti svijet od bijede, a da oni budu još bogatiji.

Milan BOŠKOVIĆ

• **BRANKO MILANOVIĆ, PROFESOR NA GRADSKOM UNIVERZITETU NJU-JORK:** „Sprovođe se politike koje imaju suprotno dejstvo od smanjenja jaza između bogatih i siromašnih“

BOJE JUTRA

JUTARNJI PROGRAM TELEVIZIJE VIJESTI

**RADNIM DANIMA
OD 6:30^h DO 9:30^h**

MONITOR: *Uskoro ćete predstaviti kreacije na Fashions Finest selekciji u sklopu čuvene Londonske nedjelje mode. O kojoj se kolekciji radi i koje kreacije ste odabrali da vide posjetioci te manifestacije?*

TODOROVIĆ: Naziv kolekcije je *1701* i predstavlja nastavak, ujedno i završetak onoga što sam radila i predstavila u avgustu na XX Kotorskog smotri mode. Kolekcija je započeta sa ciljem da se što više promoviše crnogorska kulturna baština i naše nematerijalno dobro kao što je dobrotka čipka. Bilo mi je interesantno da se u Londonu predstavim kolekcijom koja je kombinacija nečeg tradicionalnog i tipično crnogorskog, a opet usko vezanog i sa tradicijom ostalih mediteranskih zemalja, u formi savremenog modnog dizajna. Za Londonski Fashion Week ova kolekcija je proširena na deset modela i dorađena u motivima inspirisanih čipkom, proširen je kolorit, detalji koji odgovaraju sezoni za jesen - zimu 2018.

MONITOR: *Kako je uopšte došlo do učešća na najznačajnijoj svjetskoj nedjelji mode?*

TODOROVIĆ: Poziv za učešće na Londonskoj nedelji mode uslijedio je preko platforme *Not Just a Label* čiji sam član. *Not Just a Label* je platforma koja ima za cilj promociju i umrežavanje novih i nezavisnih dizajnera sa ostatkom modne industrije. Ekipa Fashions Finest UK selekcije mi je, nakon što su pregledali moj portfolio na NJAL-a, uputila poziv za učešće na ovogodišnjem LFW.

MONITOR: *Nedavno ste u Crnogorskom narodnom pozorištu radili kostime za Šekspirovu „Zimsku bajku” u režiji Dina Mustafića. Sam komad korespondira sa sadašnjim trenutkom - opisuje našu blisku i dalju prošlost, ali i zebnje zbog budućnosti. Šta je to iz predstave što je još uvijek aktuelno i u današnjem društvu?*

Važno je da kroz rad rastemo

Živimo u nezahvalnom vremenu u kom svako ko ima internet liječi, tako i svako ko ima novac dizajnira i teško je opstati i stvarati u tako postavljenim vrijednostima

Foto: Marija Garčević

TODOROVIĆ: *Zimska bajka* kao dramski tekst je veoma kompleksno napisana, pomalo i netipično šekspirovska, a opet sa svim njegovim prepoznatljivim elementima, veoma je zahtjevan komad i ne baš lak za rad. Tako da kompletan autorski, a i glumački tim je bio postavljen pred izazov i ne jednostavan zadatak kako ovaj dramski tekst oživjeti i približiti našoj publici. Nužno je bilo istaći sve elemente ove drame koji su iako napisani prije više od 400 godina veoma aktuelni i u tijesnoj vezi i sa nama kao pojedincima i sa društvom u kom živimo. Sami tekst nije puno mijenjan, dopisane su dvije scene, ali sama izrada, koncept, scenski, muzički i vizuelni jezik su u potpunosti prevedeni u sadašnje vrijeme, poigravajući se sa simbolikom prostora, boja i motiva... Nevjerovatno je koliko su Šekspirovi likovi. A i situacije danas aktuelni, npr. tiranija vladara je nepromijenjena od vremena renesanse do danas, ono što je zanimljivo, ovo je možda i jedini komad u kome najbliži ljudi vladara izraze sumnju u osude i optužbe koje vladar iznosi, ali ipak ostaju uz njega i u najvećim ludorijama. Izdvojila bih peti čin predstave sa akcentom na poslednju sliku koja je u čitanju drugačija od originalnog teksta po meni predstavlja bukvalni citat našeg vremena i društva. Posebno je aktuelnost vidljiva u trenutku kada Autolik (Srđa Grahovac), kao posljednje pribježište zdravog razuma, dok napušta scenu kroz

izlaz za publiku izgovara rečenicu „Ovaj svijet više nije vrijedan moje zajebackije” (Predrag Lucić) i na pozornici pod reflektorima ostavlja sve one potrošene, umorne, prazne ili prodane, ljude grobove, koji jedva razgovjetno izgovaraju tekst jedne od najpopularnijih navijačkih pjesama *We are the champions* (čega?).

MONITOR: *Na osnovu čega ste pravili kostime za „Zimsku bajku”, šta vas je inspirisalo?*

TODOROVIĆ: Tokom pripreme predstave svakom činu, sceni i slici sam dala „radni naslov” i temu scene i odnosa. Prvi čin je bio inspirisan Sicilijom, i to Sicilijom kako je mi danas vidimo u savremenom modnom

MONITOR: *Nedavno ste radili kostime i za seriju „Grudi” u režiji Marije Perović. Radili ste kostime i za druge predstave u CNP-u i za Gradsko pozorište, ali i u Ljubljani. Na šta sve kostimograf u filmu ili pozorištu treba da obrati pažnju?*

TODOROVIĆ: Rad u pozoristu i na filmu se dosta razlikuju, iako imaju isti cilj, a to je da najbolje moguće dočaraju neki karakter, njegove osobine, navike i prenesu atmosferu i promjene unutrašnjih i spoljašnjih stanja lika, itd. Pretpostavljam da svaki kostimograf ima različite ciljeve prilikom formiranja vizuelnog identiteta kostima, ali ono što nam je svima zajedničko je da se prati

Foto: Duško Miljanić

duhu po siluetama i materijalima, a i bojama. Takođe svaki lik u predstavi korespondira sa „realnim” likovima iz filmova, mode, politike, istorije... Kroz kostime i prva tri čina, koja se dešavaju u Italiji, provlače se i motivi italijanske renesanse i srednjeg vijeka interpretirani kroz savremeno odijevanje, ti elementi nijesu slučajni uvijek se odnose na kontekst radnje i odnosa unutar predstave. Ono što mi je bilo zanimljivo je pravljenje kontrasta između bogato odjevenih ljudi i suve zemlje, praznih saksija iz kojih ništa ne raste (zvuči poznato?), ili u drugom dijelu bogatom koloritu i bogatoj zemlji koja obećava a ipak se završava revolucijom, gomilom nezadovoljnih i očajnih. Inspiraciju za kostime sam nalazila i u muzičkim pravcima, subkulturama, filmu što se može vidjeti i kroz par vizuelnih citata.

koncept i dramaturgija predstave - filma i likova, uz to analiza likova do te mjere da lik kojeg gledamo na sceni ne možemo ni da zamislimo u nekoj drugoj odjeći jer mu apsolutno vjerujemo. Film je malo nezahvalniji (ako je savremeni) za kostimografa jer vrlo lako preže u stilizaciju ili netačnost, na njega utiče više faktora. Kostim na filmu mora da je u potpunosti usaglašen sa prostorom i filmskom fotografijom pa tu vrlo često sam kostim gubi na svojoj kreativnosti, ali dobija na uvjerljivosti. Kostimograf mora da bude spreman i da pazi na više elemenata - kontekst vremena, prostora, ideje, cilja, budžeta, replika, radnji... Svakako je zanimljivo vizuelizovati likove iz knjiga, drama, u tome ima nečeg zaista magičnog, gotovo kao što je stari Đepeto napravio Pinokia.

Svakako je zanimljivo vizuelizovati likove iz knjiga, drama, u tome ima nečeg zaista magičnog, gotovo kao što je stari Đepeto napravio Pinokia

MONITOR: *Kako biste opisali Vaše kreacije? Gdje je granica između komercijalnog i eksperimentalnog?*

TODOROVIĆ: Trenutno se još ta granica vidi, posebno u poslednjim radovima. Svi modeli mogu biti i komercijalni, neki uz sitne korekcije, a neki i bez njih.

Komercijalne odjevne predmete formiramo u odnosu na ciljnu grupu koja će taj komad odjeće da kupi, a sve ostalo (eksperimentalno) je zapravo usmjereno nekoj većoj „igri” formiranja stava, poruke, oblika i estetike. Svakako i komercijalna odjeća može da bude interesantna i zanimljiva za dizajniranje ukoliko dobro baratamo sa likovnim elementima, materijalima i poznamo anatomiju, čak tada zna biti i veliki izazov. Posebno u segmentu kako upakovati neku nesvakidašnju ideju u konfekcijski/nosivi proizvod. Teško mi je da opisujem svoj dizajn, on se razlikuje u zavisnosti od materijala, ideje, koncepta u kom nastaje. Pazim da, ma koliko taj dizajn bio i komercijalan, ne dolazi u sukob sa mojim viđenjima lijepog i vrijednog. Ne smije odstupati on osnovnih elemenata kvaliteta, on može da nam se sviđa ili ne, ali kvalitet mora da postoji. Živimo u nezahvalnom vremenu u kom svako ko ima internet liječi, tako i svako ko ima novac dizajnira i jako je teško opstati i stvarati u tako postavljenim vrijednostima.

MONITOR: *Radite kostimografiju za pozorište, televiziju, filmove, dizajnirate odjeću, ali i proučavate istorijske kostime i kostimografiju sa studentima. Što Vas od toga najviše inspiriše?*

TODOROVIĆ: Sve od pomenutog! Najvažnije je da tema koja me okupira u meni budi želju za istraživanjem, učenjem, promjenama, jer upravo je to ono što je najzanimljivije kod ovog posla - vječna dječija igra koja daje neke rezultate i ima efekat na svijet odraslih. Važno je da nije dosadno, da je puno izazova i da kroz rad rastemo pa čak i kad nijesmo zadovoljni rezultatima.

Miroslav MINIĆ

LAĐAR SA AHERONTA

Gradimir Gojer i Sizifov put

Poseban događaj za ljubitelja poetske riječi predstavlja upoznavanje pjesnika kome je postalo tijesno u jezičkom iskazu, pa traga za novim odnosom riječi i posve drugačijim kontekstom, ne izbjegavajući pritom ni *preformulaciju* riječi koja kao takva, iako nova djeluje posve razumljivo i prirodno, jer bi u protivnom to predstavljalo teror nad dušom čovjekovom, preko iste riječi koja je samo njen bljedi odraz.

Smjestiti poetske opservacije ovoga poete moguće je jedino u drevni mitološki kontekst i njegovu univerzalnost. Na ovaj način postaje dostupno veliko intelektualno poimanje Gradimira Gojera, ali ipak nije *mjerljivo* ni za samog pjesnika, jer samo tako se naslućivanjem nedostižnosti uvijek kreće iznova sa novom nadom i željom da vidici dopru dalje od vidljivog, jer prava pjesnička riječ ne dozvoljava uniformno definisanje.

U tom smislu *Sizifov put* jeste put pjesnika na izvjestan način, ali kao što mit o Sizifu živi, i dalje traje, pa osim uzaludnosti ima i pouku po kojoj ljudski duh ne posustaje pred preprekama. Ne miri se ovakav duh sa datostima nastavljajući *približavati orlovski vijek kraju*, no ipak *uskrsla mramorja* upućuju i na drugačije mogućnosti, sve ovisno od strane sa koje je sve započelo; vraća li se Iskonu preko *onostranog* trajanja, a jednako se prisutno i tamo i ovamo.

No ipak *Vrijedi živjeti razmak od Nausikajina/ Vriska do odisejske istrage...* pored svih *brodoloma* u kojima *Vrisak Princeze* daruje život i nudi nadu da postoji put, ali i da je

taj tren dragocjeniji od ostatka, poput onog koji nam nudi i Njegoševa „Noć skuplja vijeka“. Cijena takvog stremljenja, mjerena svakodnevnim *aršinima* previsoka je. *Haračlike* ne moraju bdjeti; oni i pospani dobijaju *harače* (*Razmak*).

Sva težnja prema lijepom, a ono nema alternative, bez obzira na tlapnje kako *o ukusima ne treba raspravljati* postaju bespredmetne. Kako povjerovati kanibalu da se *o ukusima ne raspravlja*? U takvom kontekstu ta težnja ka estetici *gubi vjerodostojnost* kako kaže ovaj čudesni pjesnik o čijoj poeziji javno promišljati u nekim trenucima postaje veliki rizik s obzirom na misaonu razuđenost za koju je potrebno imati dobru saznavnu *podlogu*. Zna Gradimir Gojer da nadanje stanuje u umjetnosti, koju ne treba naučno raščlanjivati, jer ona ne mora ništa dokazivati, a u nekoj dalekoj budućnosti će je i nauka potvrditi.

Kako poslati *poruku* ako se ne povjeruje *krilatoj misli*, koju nakon *očajničkog pjeva* ipak čeka uzlet i neka nova svjetlost svanuća (*Inat posljednje ptice*). Sjeta kojom je pjesma prožeta nije paralizirajuća, već ona koja opasno izoštri sva čula kako *ljepost* u svom kratkom trajanju ne bi otišla neprimijećena. Ko će je učiniti vječnom, ako ne pjesnik?

Stoga Gojer u molitvenom šapatu (*Na bjelini Međugorskog zida*) prepoznaje i svu bol čovjekovu, bol koja je *nesnosna a sva naša*; čuje on *kameni jek* i zvuke muzike i *zadnji psalm*, jer svi damari su uskomešani pa se i sva ta ošućajnost utapa u rajski mir *blagog gospinog pogleda* o kojem se samo sanjati može.

Svjetlost u plamenu božanskom (*Lojanica*) i vjesnik smiraja gnjeva zbog pregrešenija ne sagorijeva niti posrće ispred *moćnog mraka* hukom jer *raskrižju kobnom* povjesnica je neumoljivi svjedok! Božanska poruka glasi: *Ja sam onaj koji jesam!* I dobro zaključuje Gradimir Gojer: *Mi s njom jesmo!* Sa povjesnicom svjetlosti, dakako!

Daljim iščitavanjem ove poezije ostaje zagonetno i donekle intuitivno golicavo, koji je to hram u kojem je Gojer jedini monah i egzarh, čuvar dragocjenosti, kada u nekom gotovo zaumnom momentu ostaje samo muzika i *svećenika glas traje*. Je li to glas iskušenika, koji je dobio toliku moć, pa pjesnik, kako sam

kaže: *Naričem, radujem se, / Ohol sam, ohol, oprosti...* Čemu kajanje, čemu radost, čemu suze, ako ne zbog *čarolija tuzemnosti, raznih*, koje mogu udaljiti od uzvišenog cilja! (*Ovdje, onkraj staklenog sveca; Golubica iz Bijakovića; Putnik za vječnost; Na brdu ukazanja*)

Za Gojera život bez nade zasigurno postaje *prizorište bez svetosti*, pa tako, kako je bilo i za očekivati, bol biva hram u kome obitavaju oni što shvataju da kod čovjeka samo taj i takav ošućaj može imati sadržajnost, koja nije samo puka neprijatnost za čula, već cijela životna povijest sa svim značajkama ljudskog, dakle Božanskog bića! Zato poeta i zaključuje: *Ostajemo*

Za Gojera život bez nade postaje prizorište bez svetosti, pa tako bol biva hram u kome obitavaju oni što shvataju da kod čovjeka samo taj i takav ošućaj može imati sadržajnost, koja nije samo puka neprijatnost za čula, već cijela životna povijest sa svim značajkama ljudskog, dakle Božanskog bića

njemacima smrtnosti/ I neočerkivano; besmrtni jesmo! (Zabluda „E“)

Pjesnik sumnja ali ne kako bi poništio često bolna saznanja, već zato što voli tu čudnu kreativnu *skepsu* koja otvara nove vidike, pa zato gotovo ironično na klupi u parku upisuje *mali križ našega vjeruju!*, jer samim imenovanjem neizrecivog i smještanjem u vremensko-prostorne okvire ljudske slabosti i nesavršenosti, sve osuđujemo na prolaznost i time oduzimamo svojstva koje vjerovanju kao ishodištu postanja pripadaju. (*Park*).

Kod Gojera ni ljubav nije *od ovoga svijeta*. Zato čulnost i postaje ritual u raspolućenosti između *ove* i *one* obale Aheronta. U toj dvojakosti se *slavi samoća bez nade*, jer obale su jedno u svojoj nepomirljivosti, pa zato *tu Bog nas sanja i šuti (Stoljetna hladovina; Poziv „T“)*.

I konačno, život umjetnika daje tragičan pečat našoj nesavršenosti, sa svim osobenostima antičke tragedije; problem na koji artista upućuje se ne rješava, ali njegova poruka *post festum* izoštri čula, nekim čudom probuđene, nedefinisane, našminkane rulje pozera, pa su stoga *Na posljednjoj izložbi Nade Pivac/ Najviše su pričali o prošlom životu/ Slikarice koju za života jedva/ Da primjećivali jesu*.

Uz sve rečeno valja napomenuti da pjesnička zbirka *Lađar sa Aheronta*, akademika Gradimira Gojera, predstavlja zaokruženu i koherentnu cjelinu u kojoj se ništa ne dešava slučajno i ništa nije nasumice postavljeno. Tome svjedoče i naslovi ciklusa, koji tvore novu pjesmu ukoliko se stave u isti kontekst:

*Kod našeg lava, vremešnog,
u grbovniku, slutnja,
šapat Isusov, drhtavica.
Ljetni panoptikum,
Plavi herbarij, ili o „E“ molu.*

Uz zahvalnost autoru što mi je dozvolio da se *poigram* naslovima ciklusa, ova zbirka, prave ljubitelje poetske riječi ne može ostaviti ravnodušnima.

Sreten VUJOVIĆ

Piše: Andreas RAHMATIN

Neoliberalizam i desnica u Austriji

Ubrzo nakon što je nova austrijska vlada formirana kao koalicija konzervativaca i ekstremne desnice, u decembru 2017. u francuskom listu *Monde* objavljen je poziv na bojkot austrijskih ministara ekstremne desnice – dok je predsjednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker najtoplije primio novog austrijskog kancelara Sebastiana Kurza. Ovaj potez je bio radikalno drugačiji od odbojne reakcije Evropske unije na prvu austrijsku vladu ekstremne

Predsjednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker najtoplije primio novog austrijskog kancelara Sebastiana Kurza. Ovaj potez je bio radikalno drugačiji od odbojne reakcije Evropske unije na prvu austrijsku vladu ekstremne desnice 2000. Bilo bi suviše prosto reći da se Evropa u međuvremenu pomjerila udesno. Prije će biti da je sveprisutna neoliberalna ideologija – tačnije, tržišni fundamentalizam – progutala cio politički prostor, od socijaldemokratske ljevice do demohrišćanske desnice

desnice 2000. Bilo bi suviše prosto reći da se Evropa u međuvremenu pomerila udesno. Pre će biti da je sveprisutna neoliberalna ideologija – tačnije, tržišni fundamentalizam – progutala ceo politički prostor, od socijaldemokratske leve do demohrišćanske desnice.

Program nove austrijske vlade dobro ilustruje tu evoluciju, dok bi austrijski socijaldemokrati u opoziciji mogli da ga potpišu skoro celog – neki od njih su razmatrali mogućnost koalicije sa ekstremnom desnicom. Doktrina tržišnog fundamentalizma odbacuje svako uplitanje politike u tržišne sile, koje navodno treba osloboditi od ljudskog uplitanja, u skladu sa pretpostavljenim prirodnim zakonima tržišta koje nam ekonomisti opisuju matematičkim formulama. Tako je ukinuta ključna obaveza svake vlade – primena ekonomske politike u skladu sa određenim ideološkim uverenjima. Vlade su sada skupovi menadžera koji kontrolišu i štite slobodan i nesputan razvoj tržišta i analiziraju njihove promene i poteze, poput čuvara zoološkog vrta koji nas zabavljaju zapažanjima o ponašanju životinja. Od vlada se sada očekuje samo podrška postojećem stanju, a ne vladavina i zato je sve manje važno da li se politička partija na vlasti zove socijalistička, liberalna,

Francuski predsednik Emmanuel Macron je tipičan primjer političara koji otvara put ekstremno desnom neoliberalnom sistemu, onako kako to Angela Merkel čini u Nemačkoj. Austrija samo prednjači za nekoliko godina. Kao što je već zapazio austrijski satiričar i kritičar Karl Kraus (1874-1936): Austrija je eksperiment za kraj svijeta

konzervativna ili ekstremno desna.

Neoliberalna ekonomska politika nužno vodi preraspodeli bogatstva od siromašnih ka bogatima i otuđenju kao rezultatu neometanih (navodno nepromenljivih) pravila tržišta i finansijskog i monetarnog sistema. Da bi održala takav sistem ekonomske, i političke, nejednakosti, vlast puđa siromašne jedne protiv drugih, da bi bili zaokupljeni međusobnim sukobima po internetu ili po ulicama – na primer, siromašnih građana protiv siromašnih stranaca i izbeglica. U isto vreme, vlast ukida poslednje ostatke društvene solidarnosti i finansijske preraspodele daljom deregulacijom tržišta i smanjivanjem poreza. Upravo to je sadržaj programa nove austrijske vlade (na primer strane 23-24, 29-35, 41-42, 47-48, 76-77, 118, 127-146). Deregulacija tržišta (manji upliv države) ide zajedno sa sprovođenjem „reda i zakona“, nacionalizmom i potvrđivanjem sopstvenog identiteta u odnosu na strance (veći upliv države).

Ako neoliberalni poredak želi da opstane, on u krajnjoj liniji mora težiti autoritarnoj vlasti sa primesama modernog fašizma. Kritičari se učutkuju tako što bivaju proglašeni nevažnim ili pristrasnim – ili se uklanjaju nasilnim putem kao u Južnoj Americi 70-ih godina prošlog veka. Ništa ne sme biti na putu fundamentalističke tržišne ideologije. U liberalnoj demokratiji to se ne može postići na duže staze. Ljude treba neprestano zamajavati narativima o strahu i borbi, „njima-nama“, „našima-strancima“, „prijateljima-neprijateljima“, „crnom-belom“, već kako to ide u klasičnoj nacionalističkoj, rasističkoj i ksenofobičnoj retorici. Tako se pažnja građana odvraća od sve većeg

Vlade su sada skupovi menadžera koji kontrolišu i štite slobodan i nesputan razvoj tržišta i analiziraju njihove promjene i poteze, poput čuvara zoološkog vrta koji nas zabavljaju zapažanjima o ponašanju životinja. Od vlada se sada očekuje samo podrška postojećem stanju, a ne vladavina i zato je sve manje važno da li se politička partija na vlasti zove socijalistička, liberalna, konzervativna ili ekstremno desna

siromaštva i nejednakosti. Ta retorika se lepo slaže sa tržišnim fundamentalizmom, jer šta drugo znači „zdrava konkurencija“ između svih u svakoj oblasti društva, ako ne bespoštednu borbu za opstanak.

Svako postaje nečiji neprijatelj: solidarnost i saosećanje postaju činovi protiv nacije ili „naroda“, to jest atomizovanih potrošača koji uživaju u svojoj individualnosti svedenoj na izbor robe. Ironično, ovo apsolutno veličanje ekonomskih odnosa tržišni fundamentalizam deli sa marksizmom-lenjinizmom 20. veka. Poziv na bojkot ekstremno desnih austrijskih ministara čini se neumesnim. Francuski predsednik Emmanuel Macron je tipičan primer političara koji otvara put ekstremno desnom neoliberalnom sistemu, onako kako to Angela Merkel čini u Nemačkoj. Austrija samo prednjači za nekoliko godina. Kao što je već zapazio austrijski satiričar i kritičar Karl Kraus (1874-1936): Austrija je eksperiment za kraj sveta.

(Social Europe.

Prevela: **Slavica Miletić**

Peščanik.net)

FANI I ALEKSANDER

Ingmar Bergman

Geopoetika, Beograd

Posle tri Bergmanova romana, pred čitaocima je književno djelo iz 1979. po kome je 1982. nastao moderni filmski klasik koji je, i po autorovom mišljenju, vrhunac njegovog višedecenijskog opusa. No, kao svestran umjetnik, Bergman se tokom karijere duge skoro sedamdeset godina istovremeno ostvarivao u filmu, pozorištu i književnosti. U istančanim zapažanjima koja se tiču ljudske prirode, čovjekovih želja i strepnji, čitalac otkriva Bergmanov nepogrešivi osjećaj za prozno. Naime, iako je djelo *Fani i Aleksander* filmično – uzbudljivog ritma, slikovito, puno boja i dramskih obrta, njegov jezik savršeno je primjeren romanesknoj formi.

Kao i u njegovim prethodnim romanima, *Najbolje namere* (Geopoetika, 2010), *Rođeni u nedelju* (Geopoetika, 2011) i *Razgovori u četiri oka* (Geopoetika, 2012), središte Bergmanovog interesovanja je porodica. Autor se bavi odrastanjem, zaljubljuvanjem, zajedništvom, fizičkom privlačnošću na jednoj strani i starenjem, bolešću i smrću na drugoj. Kod Bergmana, međutim, nema sukoba generacija i ideja, njegov svijet prikazan je preko suprotnosti koje čine život. Ono što njegov stil krase jeste neposrednost s kojom ovim temama pristupa. Duhovi, bračne prevare i teške bolesti pripadaju svakodnevicu na isti način kao i parče hleba sa džemom i miris majčine haljine.

VITO ZATOČENIK ŽUTE GOŠĆE

Maksim Vujačić

Maksim Vujačić, Nikšić

Knjiga *Vito zatočenik žute gošće*, za sada najkompletnija je hronika života pjesnika i čovjeka po kome se Nikšić prepoznaje. Knjiga je zapravo biografija poznatog crnogorskog pjesnika Vitomira Vita Nikolića.

Autor je o Vitovom životu i radu pisao na osnovu sjećanja pjesnikove supruge, kćerke, prijatelja, kolega, ljekara, na osnovu odlomaka iz intervjua, književnih večeri, novinskih članaka...

„Nigdje drugo u istoriji književnosti se poetsko i biografsko ne prepliću na tako potpun način kao kod Vita Nikolića. Između života i poezije, kako je nebrojeno puta kazano, Vito je stavio znak jednakosti“ - novinar i publicista **Vlatko Simunović**.

Kako je Vujačić napisao Nikolić je u gradu pod Trebjesom živio, bolovao i radio do 1970. godine, tu je izgubio oca i brata, napisao prve stihove, prve novinske tekstove, objavio dvije od tri zbirke, i po svojoj izričitoj želji tu je i sahranjen.

„Ovo je i priča o nastajanju Nikolićevih pjesama, mijenjanju naslova, pojedinih stihova, putu ka konačnom uobličavanju pjesama koje se danas usvajaju, recituju, uvrštavaju u čitanke. Bivaju lektira... Ovom knjigom njegova poezija će biti jasnija, čitljivija, a Vitomirov kašalj zacijeljen. Lirski.“ - Recezent dr Draško Došljak.

(Ovu rubriku *Monitor* realizuje u saradnji s knjižarom *Karver*)

Računi visokog napona

Ogledalo ove zemlje postale su prednovogodišnje gužve. Ne one na koje ste odmah pomislili - u tržnim centrima i prodavnicama koje su svoj asortiman prilagodile svečarskoj atmosferi sa sve ratama i popustima, već u objektu Elektro distribucije Crne Gore u Podgorici. Kako se bliži kraj mjeseca, gužve se pojačavaju da bi se oko kraja godine i potpisivanja famoznog protokola pretvorile u pravi pakao. Još malo pa će ljudi početi kao na velikim koncertima da kampuju ispred ulaza ne bi li u cik zore kada se konačno otvore kapije pohrlili i potpisali papir koji im produžava agoniju na još godinu dana.

A šta plaćaju? Još je nedoumica. Iako su iz Elektroprivrede javili da je prosječan račun za decembar bio 41,5 eura, nikako da nađem nekog sa tolikim (ili manjim) iznosom za plaćanje. Najčešći su čini se oni od 60+. Dodajte na to i dvadeset eura protokola i slika je još ljepša.

Zanimljivu sliku su podijelili članovi Alternativa Crne Gore. Na njoj račun iz Nansija u Francuskoj sa iznosom za dva mjeseca od svega 39,74 eura! Pojasnili su da se radi o računu za četvoročlanu familiju u stanu od 75 m². Upoređenja radi, minimalna zarada u Francuskoj je, kažu, 1.480,27 eura.

Nema kod njih gubitaka na mreži, obnovljivih izvora energije i ostalih dažbina koje plaća naš svijet. To je još jedna nepoznanica naših ogromnih računa. Kažu nedavna istraživanja da su za manje od tri godine građani Crne Gore, preko računa za struju, platili gotovo četiri miliona i 700 hiljada eura vlasnicima deset malih hidroelektrana, koje su trenutno u pogonu.

Ko su ti vlasnici? Zna se. Uski krug oko vladajuće klike. Kako se

raspodjeljuju ti milioni? Pitanje je na koje vrlo moguće svi znamo odgovor. Jedan komentator sa društvenih mreža je na šaljiv način lijepo posložio i pojasnio stavke sa računa za struju. Ko ne zna, neka se upozna. Nije daleko od istine.

12. Angažovanje mrežnog kapaciteta - pretplata Milu i Acu;

15. Gubici u mreži VT - kad komšije (a i rodbina) krađu danju, a ovi iz EPCG ne umiju da nađu

ko krađe;

16. Gubici u mreži NT - kad komšija krađe noću, a ovi iz EPCG ne rade treću smjenu;

26. Naknada za OIE - pomoć socijalnom lideru regiona Blažu Milovom...

41. PDV 19% - socijala uhljebima u javnom sektoru...

Borislav Đukić
(elektronskom poštom)

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI

Tel/fax: 031 344 244

E-mail: radio.delfin@t-com.me

www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:

Swift Address: RZBAATWW

Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA

Beneficiary's bank:

Party Identifier: 1-55.097.455 EUR

Swift Address: LOVBMEPG

Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO

IBAN ME25565005010000413202

Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica

Kopiju uplate obavezno poslati

na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, UI.Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedjeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriješili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

ARH. MIODRAG BAJKOVIĆ:
DEVASTIRANJE CRNOGORSKIH MANASTIRA (X)

Nametanje tuđe sakralne arhitekture

Monitor će u nekoliko nastavaka objaviti studiju arhitekta Miodraga Bajkovića o devastiranju crnogorskih manastira. Autor je tokom 2004. godine bio član Komisije za utvrđivanje stanja nepokretne baštine kulture Crne Gore, a 2013. godine član Stručnog tima za izradu elaborata o revalorizaciji nepokretnih kulturnih dobara

Odevastaciji crnogorskih manastira pisalo je nekoliko uglednih autora. Ne bi bilo z gorega da ovde metnem prijevod na crnogorski jezik riječi devastacija: »uništiti, rušiti, razoriti, pustošiti« - jer, ipak, naški zvuči dosta jasnije i opipljivije, to jes - razumljivije i realnije. Radi se o naučno i/ili stručno napisanim studijama, elaboratima ili tekstovima.

Lično sam se odlučio, pišući o tome kako je devastirano pet našijeh manastira, liše struke i nauke i, nadam se, na osoben način sagledavanja prostora urađene prostorne analize za neke od manastira - da se »pozabavim« i motivima, namjerama, ciljevima, načinom i okolnostima - zašto i kako se opisano i fotografijama dokumentovano izdešavalo.

Sve napisano-iznešeno, glede ovijeh pet karakterističnih primjera, što je SPC zlaradice učinjela, čini i što će još činjeti od našijeh manastira - može se i mora nazvati samo jednom jedinom riječju-imenom, a to je: ZLOČIN! Pobogu - pa, crkva ne bi smjela činjeti zločine, zar ne? Naglašavam, da su kod ovijeh manastira (i kod mnogih drugih po Crnojzi Gori) sve spomenute, opisane, prikazane i neprikazane »intervencije« - izvedene bez dobijanja -izdavanja zakonom propisanih saglasnosti i dozvola, od strane nadležnija institucija, to jes - bez sprovedenog upravnog postupka, što znači: nelegalno, na divlje ili na crno.

Da »neimare« (mislim na korisnike-naručioce-finansijere i raznorazne izvođače) pobrojanih gradnji, dogradnji, nadgradnji, »rekonstrukcija« i »sanacija« crkava, kuća-konaka i ostalih građevina pitamo: »Kako im se čini njihova graditeljska rabota?« - siguran sam da

bismo dobili odgovor poput: »Srećni smo i oduševljeni svim izgrađenim-izvedenim, jer smo estetski oplemenili manastir i širu okolinu!«

Njihovojzi sreći vidim mjesta, jer čine što im drago i sve što im je nam palo, ali oduševljenju u stručnom, arhitektonsko-estetskom smislu - mjesta, nažalost, nimalo nema. Moram opetovati: kad bi nekoji student arhitekture na bilo kojem uglednom evropskom fakultetu ka svoj rad-projekat predložio bilo što od prikazanog, ne samo da ne bi položio ispit (takvi student do diplomskog rada, naravno - ne bi ni stiza) - no bi mu uljudno bilo šetovano da se prepíše na nekoji drugi fakultet i promijeni budući poziv.

Dozvolću sebe da napomenem - da studenti koji završe studije na arhitektonskom fakultetu u Titogradu, imaju: relativno skromno znanje o našoj sakralnoj arhitektonskoj tradiciji (hrišćanskoj i islamskoj stilovi, karakteristike, istorijske činjenice, osobenosti Zetske graditeljske škole, uplivi Istoka i Zapada, ...) - može bit da se radi samo o otaljavanju ispita, bez želje po dubljem saznanju o svojem graditeljskom našljeđu (to im mora uđesti profesor istorije arhitekture); očigledno neznanje glede devastacija našijeh manastira (to im istom mora uđesti profesor istorije arhitekture); - apsolutnu nezainteresovanost spram učinjenih zločina nad našijema manastirima (i ovo im mora uđenuti isti profesor - pod uslovom da on nije učestvova u ovijema zločinima!)

Znači - mladim kolegama i kolegamicama su sve ove devastacije blaga crnogorske kulture nepoznate i tuđe, ka da se dešavaju tamo neđe drugo i daleko po svijetu bijelom, to jes - oni

ne znaju da se ide išta od ovijeh zločina uopšte i zbilo! Ukupno gledano kod nas skoro da nema temeljite posvjećenosti crnogorskoj sakralnoj i vernakularnoj arhitekturi (čast izuzecima). Ogromnoj većini arhitekata i arhitektica ova tema devastacija je ili nepoznata ili, očigledno, nije bitna - ostalojzi pučini istom tako, a država je (blago rečeno) »nezainteresovana«, drugijema riječima rečeno - niđe niko ozbiljno, odgovorno, »dosljedno i do kraja« ne vodi računa o ovom dijelu kulturnog našljeđa i istorije - tako da sve ide na ruku hordi vandala iz SPC.

No, ne činim to ni ja »dosljedno i do kraja«, jer da nije tako - barem bih pokrenuo organizovanje potpisivanja peticije da država po ovom pitanju konačno »počne obavljati svoj posao«, a to je: da ukloni sve anticivilizacijski i na crno izgrađeno po našijem manastirskim kompleksima i pride toga; da pohapsi srbočetničko-crnomanantijašku zbojnu, smjesti u bajbok i privede k spoznaniju prava! Ogromna većina njih boravi, to jes - »bezbrizno« je nastanjena i »komotno« živi u Crnojzi Gori, bez neophodnih papira za boravak, državljanstva, itd. Malo im je pustim »hrišćanima« i to, no još i po vrh svega - nesojski čereče i zapjenušano uništavaju kulturu zemlje u kojojzi horijatski iju koru leba, kupljenu od crkovne imovine krvnički i krvavo otete 1918. godine!

Nikome vala ne nam pade da digne glas barem protiv onoga rugla od onijeh 10-ak na divlje sklepanih »vikendaško-ribarskih« stračara (od tvrdog materijala), pri mostu na Tanki rt - po sred Nacionalnog parka »Skadarsko jezero«, što je svima nama pred oči - a

ne nekojizi tamo neđe manastiri. Svi manastiri na Skadarskom jezeru, ka i ove kućarice pri samom magistralnom putu - liše drugih zakonskih akata koji obavezuju, shodno i Prostornom planu područja posebne namjene za Nacionalni park »Skadarsko jezero«, nalaze se u zoni strogog režima zaštite! Isto znači - da bez papira nema gradnje, rekonstrukcije i slično. Naravno, to važi - đe ima države!

Mene, ka šedoku, nijesu etika do struke i ošečaj nacionalne odgovornosti dozvolili da obrnem glavu i rbat ovojzi temi i mainam se (ostavim se, uklonim od) iste, to jes - od učinjenih zločina nad crnogorskom

graditeljskom našljeđu, ka dijelu šireg mediteranskog arhitektonskog sakralnog korpusa. Radi se uglavnom o samo donekle i tojadno modifikovanoj srednjevjekovnoj »tamo njihovoj« raško-moravskoj arhitekturi i/ili (bolje reći) kompilaciji (kumbulju) svega i svačesa - koja ka takva, glede na to da je nastala na prijelomu dva milenijuma (nastaje i dalje) - nema ama baš ničesovu arhitektonsku vrijednost.

Drugijema riječima - to je arhitektura čije je mjesto i značaj u struci taman takav, da ću je mirne duše imentovati: »arhitektura zastiđa« ili »zastiđe u arhitekturi«. Ne želim propustiti da naglasim da za mene u istu »kategoriju«, glede arhitektonskih vrijednosti - spada i arhitektura nove (katoličke) katedrale u Baru. Kako god - i »intervencije« na postojećima manastirima i u njihovoj okolini, ka i gradnja novijeh manastira, hramova, crkava - ima isto za cilj:

Nametnuti nam tuđu i u XXI stoljeću davno već prevaziđenu »tamo njihovu« sakralnu arhitekturu, koja će vremenom, zbog nevidenog kvantiteta sadašnjeg graditeljskog zamaha SPC, ako ne potpuno potrijeti našu vaskoliku tradicionalnu sakralnu arhitekturu (što je eto nemoguće, samo sporad toga što su seocke crkve sačuvane, one im nijesu »interesantne« za »prepravke«, jer nemaju »snagu« manastira, pa im njih nije »potrebno« ticati) - ali će zato arhitekturu našijeh manastira nepovratno: oskrnaviti, zagušiti, nadgornjati, uništiti - i tako »neprirodno« postati dominantna u ovdašnjem prostoru i na ovom podneblju. Brojni manastiri su nam na taj način već nepovratno devastirani i degradirani.

(Nastavlja se)

kulturom! Trenutak je i da kratko spomenem novoizgrađene hramove u Titogradu, Baru, Beranama, Mojkovcu, buduću gradnju hrama na Prevlaci kod Tivta, ...! Tu je sve tako jasno, očigledno i jednostavno. U pitanje su - nečesovi nazovi stilovi, arhitektonski sklopovi, proporcije, elementi, detalji, itd., koji su u najvećoj mjeri strani ovdašnjem podneblju i našemsakralnom

NIKOLA VUČINIĆ

Kakva su bila Vaša očekivanja što se festivala tiče? Šta je ostavilo najjači utisak, pored nagrade, koju ste osvojili?

Nisam imao neka očekivanja, znao sam da *Kustendorf* ima reputaciju dobrog festivala. Nadišao je tu reputaciju, nevjerovatna energija, sjajna atmosfera, mnogo hrane, alkohola, muzike i jako dobrih filmova. Festival u punom značenju te riječi. Najveći utisak su ostavili, naravno - ljudi. Imate priliku da razgovarate sa najvećim rediteljima današnjice, što je privilegija. Mečavnik je mjesto koje tih nekoliko dana postane nešto posebno, veliki broj ljudi koje spaja film se nađu tu i taj prostor se pretvori u magično mjesto u kojem nekako sve ima smisla.

Recite nam o ideji i realizaciji istog ispitnog filma *Lumen*?

To je ispitni film sa prve godine kod prof. Marije Perović. Snimljen je za jedan dan, što je bilo izvodljivo jer se to „kuvalo“ duže vrijeme u mojoj glavi. Kada smo došli do realizacije, ušao sam u snimanje sa izmontiranim filmom u glavi, tako da nisam snimio ni kadar više nego što je bilo neophodno, a da pri tom ne pravim kompromise sa svojom vizijom filma. Ideja i scenario su se razvijali sponatno, shvatio sam o čemu želim da ispričam priču, vrlo brzo sam znao gdje želim da je smjestim i na koji način ispričam.

Studirate režiju na FDU Cetinje. Kako gledate na svoje školovanje, uslove koje imate i budućnost režije kod nas?

Na svoje školovanje gledam kao na proces koji nikako da se završi. Shvatio sam da sam već punih 20 godina u obrazovnom sistemu (bilo bi i duže nego sam odbio da idem u vrtić), što je deprimirajuće. Sve što svako radi je besmisleno vjerovatno, ali opet svi nešto radimo (možda neko i doslovno gura kamen uzbrdo, nikad ne znate). Film je skup i zahtjevan posao, na svakom planu iscrpljujući i traži mnogo, ali i pruža puno. Koliko god usloi bili loši opet se nikada ne biste odrekli toga. Mislim da smo posle dugo godina „obećavajućeg početka“ zaista na obećavajućem početku: osnovan je Filmski centar, vodi ga prava osoba, stvari se kreću u dobrom pravcu, sporo, ali se kreću. Najljepša stvar je što se, uprkos svemu, pojavila nova generacija

Nikola Vučinić je mladi režiser iz Nikšića, koji studira na Odsjeku za režiju na FDU Cetinje u klasi profesorice Marije Perović. Na nedavno završenom filmskom festivalu *Kustendorf* u Mečavniku dobio je nagradu *Bronzano jaje* za njegov ispitni film *Lumpen*.

mladih, talentovanih filmskih reditelja koji su već prisutni i prepoznati i na evropskom nivou. Budućnosti ima, a hoćemo li napraviti nešto od nje, vidjećemo.

Snimili ste još jedan film „Žed“, koji je takođe imao dobar prijem kod publike i raznih žirija. Za one koji ga nijesu gledali kako biste ga opisali u odnosu na „Lumpen“?

Žed se bavi ljudima koji žive u bezvodnom kraju, koji istrajavaju u prostoru koji ne zadovoljava ni minimum ljudskih potreba, onakvih kakvim ih danas razumijemo, to je priča o istrajavanju i odlasku. Objektivno gledano prilično su različiti, ali ja imam utisak da sam snimio isti film. Uz sve razlike oba govore o izmještenim zaboravljenim ljudima, usamljenim, izolovanim, smještenim u određene okolnosti sa kojima se nose.

Postoji li neki filmski izraz koji posebno „vuče“, kome težite?

Ne znam, još uvijek volim da gledam razne stvari i još uvijek učim i otkrivam, ne bih se usudio da govorim o nekom stilu ili pravcu, iako kod sebe osjećam određene sklonosti, obrise stila. Mislim da je to još uvijek dobrim dijelom intuitivno, možda i treba da bude.

Da li će biti neke saradnje u budućnosti sa kolegama koji se bave filmom?

Nemamo mi privilegiju kao slikari i vajari da imamo instrumente u svojim rukama i da imamo usamljen proces stvaranja. Da bi film nastao, neophodno je ostvariti saradnju sa drugim ljudima. To je „nemoć“ reditelja, da u realizaciji svoje ideje zavisi od svih. Taj proces kreativne saradnje može da donese i pruži mnogo, zavisi od reditelja da li će to biti „nemoć“ ili dodatni kreativni impuls.

Da li stižete da gledate filmove. Možete li preporučiti neke režisere i filmove?

Mogu preporučiti ono što trenutno gledam (opet) - *Otac na službenom putu* Emira Kusturice, mislim da ne postoji reditelj koji sa toliko topline i humora slika tragediju i ljudsku patnju kao Kusturica, veliki reditelj, veliki film. Mogu preporučiti neke filmove koje volim i koji su mi značajni, ali čini mi se da je to svako ko voli film morao gledati. Kao preporuku ću dati *Li'l Quinquin* seriju *Bruno Dumont-a* od četiri epizode koju ljudi možda još nijesu otkrili, i meni jako značajan i drag film *Ukus trešanja* Abasa Kirostamija.

Dordije NJUNJIĆ